ئیسماعیل بادی

جەمیلێ حاجۆ

ئاغایەکێ وەلاتپارێز .. خورتەکێ زانا

جەمیلێ حاجۆ

ئاغایەکێ وەلاتپارێز . . خورتەکێ زانا

١٩٠٦ - ١٩٩٠

ئیسماعیل بادی

جەمیلێ حاجۆ ئاغایەکێ وەلاتپارێز.. خورتەکێ زانا
ئیسماعیل بادی
دەرهێنانا هونەری و کومپیوتەر: محەمەد عەلی
بەرگ: محەمەد مەلا حەمدی
تیراژ : ٥٠٠ دانە
چاپخانەیا (خانی)/ دهوک ٢٠٠٦
ژمارا سپاردنێ ل پەرتوکخانا گشتی/هەولێر (٤٥٦)

کوردستان - دهوک

جەمیلێ حاجۆ

دیاری...

بۆ زانایێ کورد پەروەر، مێژوونڤیس د. کەمال مەزهەر ئەحمەد، کو چەند بەرپەرەک ژ بزاڤێن حاجۆ ئاغایێ هەڤیرکی نڤیسینە و بۆینە هاندەرەک بۆ من، ئەز ژی ڤان پەیڤان ل دۆر جەمیلێ حاجۆ یێ کورێ وی بنڤیسم.

پشکا ئێکێ

عەشیرەتا هەڤیرکان:

عـەشیـرەتا هەڤیـرکان، ئێکە ژ مـەزنتـرین عـەشیـرەتێن کوردان، پێکهاتی یە ژ چەندین گوندان و ل دویڤ باوەرییا رۆژهەلاتناس و نڤیسەرێن کورد پتر ژ (١٥٠) گوندانە، ل دەڤـەرێن نسـێبین و میدیات و مـاردینێ و چەند جهـێن دی دبەلاڤن. دناڤدا موسلمان و ئێزدی و فەلە هەنە. بەلاڤدبنە سەر چەند خێل و بنەمالێن بچویکتر.[١]

سەرۆکێ مەزنێ عەشیرەتێ عەلییێ بەطێ بوویە، پاشی پسمامێ وی حاجۆ ئاغا بۆبە سەرۆک و ل دویڤ دا کورێ وی حەسـەن، ل دویماهیێ ژی پشـتی مـرنا وان، کـورێ وی جەمیلێ حاجۆ ئاغا بوویە سەرۆک عەشیرەت.

عەشیرەتێن کوردا، ئەڤێن پشتەڤانیا شورشێ دکرن رابوو. بەلێ حاجۆ دگەل کورێن خۆ، قەستا ناف کوردێن سوریێ کرو ژلایێ فەرەنسیاڤە هاتنە پێشوازیکرن و ب دەهان گوند دانێ و دگەل مرۆڤێن خۆ ل سەر روینشتن و هەیڤانە هاریکاریا وان دکر وەک مافەکێ پەنابەریێ. (٦)

دڤێ هاتنا حاجۆ ئاغایی دا، کورێن وی دگەلدا بوینە کو ئێک ژ وان جەمیل بوویە.

پشتی بوورینا چەند سالان ژ خۆ جهیا وان ل گوندێ تربەسپییێ، حاجۆ ئاغایێ هەڤیرکی ل رۆژا (٣)ی مەها تەباخا سالا ١٩٣٠ێ سنوورێ سوریا-ترکیا دگەل هێزەکا پێکهاتی ژ (٢٠٠) چەکدارو (٥٠) سوارا بەرەف نسێبینێ چوو و شیا ل رۆژا ٥ی تەباخێ، گوندێ حەبابێ کو شونوارێ وان بێ کەڤن بگریت و ل وێرێ بانگەوازەک بەلاڤکر و تێدا داخواز ژ کوردان کر ب شورشێ رابن دژی ترکا و پشتەڤانیا برایێن خۆ یێن چەکدار ل شورەشا ئاگری ب کەن. (٧) بەلێ ژبەر هێرشا ترکا و بەرسینگرتنا وان ژلایێ عەشیرەتا حەسەنان ڤە، نەچار بوون جارەکا دی دگەل هێزا خۆ بەرەف بنگەهێ خۆ ب زڤرنەڤە. (٨)

دڤێ قوناغێ دا جەمیلێ حاجۆ خورتەکێ نوزدە سالی بوویە. دبیت چ رۆلێ سەرەکی د وان بزاڤان دا نەبیت، بەلێ وەک کەس و وەک مرۆڤەکێ کورد، ئێک بوویە ژ پشکداران و ئەو نەخۆشی و چەلەنگی و زیرەکیا سوارێن دگەل دا ب چاڤێن سەرێ خۆ دیتی نە.

د دامەزراندنا جڤاتا (خۆیبوون)دا، دەمێ ل شامێ، ل مالا عەلی ئاغا زلفۆ دا روینشتین، کۆمبوونا خویا ئێکێ گرێدا و حاجۆ و زارۆیێن خۆ ژی تێدا بوونە ئەندام. (٩)

حەسەن حاجۆ

ئێک ژێ کورێ وی جەمیل بوویە. هەروەسا ل دەمێ (خۆیبوون)ێ، چەند کومەلە و یانە و جڤاتێن دیتر هاتنە دامەزراندن ل ژێر سیبەرا وێ. ئێک ژوان، (جڤاتا ئالیکاریێ ژ بۆنا کوردێن بەلەنگاز) هاتە دامەزراندن بەری کو میر جەلادەت بەدرخان کۆڤارا (هاوار)ێ دەربێخیت. ل بازارێ حەسەکە ئەڤ جڤاتە ب هاریکاریا

هژمارەکا وەلاتپارێزێن کورد دامەزراندو جەمیلێ حاجۆ ژی ژ کەسێن نێزیکێن ڤێ کۆمەلێ بوویە و برایێ وی یێ مەزن حەسەن دەمەکی سەرۆکێ وێ بوویە. (١٠)

خواندنا وی:

جەمیلێ حاجۆ ئاغا، هەر وەکو میر جەلادەت بەدرخان دبێژیت «د کیژان دبستانێ دە خوەندییە». د کۆڤارا (هاوار)ێدە هژمار (٧) ل روپەلێ (١٥)ێدا میرێ ناڤبری ل دۆر خواندنا وی دبێژیت: **«جەمیلێ حاجۆ، خورتەکێ بیست و یەک سالی یە، نەکەتیە تۆ دبستانان، و بەر دەستێ تو کەسی دە، نە ب سالان و نە ب مەهان نە خوەندییە ژی، ژ زمانێ خوە پێڤە ب تۆ زمانان ژی نزانت».** (١١) ئەڤە د ژیێ بیست سالیێ دا و هێشتا کەسەکێ نەخوەندەڤانە.

ل سالا ١٩٣٠ێ، ل دەمێ چەندین وەلاتپارێزێن کورد ل مالا عەلی ئاغا زلفۆ ل شامێ بنەجە بۆین، میر جەلادەت

بەدرخان هزر د چێکرنا ئەلفابێیا لاتینی دا کر. د وی دەمی دا جەمیلێ حاجۆ ژی ب وان را بوویە. ل دۆر چەوانیا فێربوونا جەمیلێ حاجۆ بۆ خواندنێ و نڤیسینێ، میر جەلادەت بەدرخان درێژیێ ب گۆتنا خوە ددەت و دبێژیت: «ئەز ب ئەلفا بێ و زمانزانیا کوردی مژول دبووم. من ژ هەر کەسی تشتەک دپرسی و هەر کەسی ژ مژولاهیا خوە رە بەندەوار دکر.

جەمیل ژ هەر کەسی پێتر بەندەواری نیشان دکر، قەنج بەر دکت و تێدگهشت.

جەمیل یەکجار نەخوەندا بوو، هێژ قەلەم نەکر بوو دەستێ خوە، چاڤێن وی هێن ل سرت و خێزێن حەرفان نەگەرها بوون.

ئەڤ، ژبوونا من ژی دەربکە قەنج بوو، ژ کوردمانجی نەخوەندارە ئەلفابێیا خوە هین کرن.

هینگێ، د دەستێ مە دە تشتەکی چاپکری نەین بوو،

ب ڤێ نه ڤێ، جەمیل ئەلفابێیا کوردی ب دەستنڤیسی هین دبوو، من هەر رۆژ ژێرە چەند حەرف نیشان دکرن و ب وان پرس چێدکرن.

جەمیل دناڤ هەفتەکێ دا ئەلفابێیا کوردی خلاس کر بوو، ئیدن ب ئەلفابێیا زمانێ خوە دکار بوو هەر تشت بنڤیسینە و دەستنڤیسێن رند بخوینە». (١٢) ئانکو دژیێ بیست سالیێ دا، جەمیلێ حاجۆ ل بەردەستێ میر جەلادەت بەدرخان فێری خواندن و نڤیسینێ بوو، هەروەک چەوان بابێ وی ل دەمێ کەفتییە د زیندانێ دا بۆ ماوەیێ دوو سالان، ئەو ژی ل وێرێ فێری خواندن و نڤیسینێ بوو.

جەمیلێ حاجۆ ژ کەسێن بەراهیێ بوو کو فێری خواندن و نڤیساندنا کوردی یا لاتینی ب بت. (١٣) چونکو دگەل کارکرنا میر جەلادەت بەدرخان د ئەلفابێیا لاتینی دا، وی ژی گوهداری دکر و د بەررا خو فێر دکرو میر جەلادەت ژی پێ خۆش بوویە کو کوردەکێ نەخواندەڤان، ب رێیا ئەلفابێیا وی فێر ب بیت.

سال ۱
هژمار ۹

بها

۳۰ ایلول ۱۹۳۲

هاوار

كوڤارا كردى * مجلة كردية

بها
۳۰ ایلول ۱۹۳۲

نیخستیین كوڤارى

ولات وآل	ج. ع. بدرخان
ملایێ گگی	جیلی حاجو
میر و مار	كوچرئ بوطان
شوری دوازوز	لاویكی كرد
زمروزین كیم ره	دكتور ك. ع. بدرخان
میر وكشه	كوچرئ بوطان
ازو هاوار	علی سیدو
الفبا كردی	ج. ع. بدرخان
[illegible]	هیكول آزیزان
[illegible]	دكتور ك. ع. بدرخان
[illegible]	پیروت
[illegible]	امین عالی بدرخان
[illegible]	گوزان
آرالی دوری	احمد نامی
داخواز نامه	مصطفی احمد بوطی
مارشا كردى	دكتور ك. ع. بدرخان
كردستان	جیكری خوین
كلا دل	

مطبعة الترقي بدمشق ۱۹۳۲ م

دەرئێخستنا (هاوار)ێ:

میر جەلادەت بەدرخان، د گەرمە گەرما شورشا ئاگری دا، ئەو و حاجۆ ئاغا و کورێن حاجۆیی ل گوندێ تربەسپییێ مان و رۆژێن خۆ د بوراندن دا کو ئەو ژی هێرشێ ب کەنە سەر ترکا.

هەروەسا گەلەک جاران دچوو گوندێ مزگەفتێ ل جەم کورێ حاجۆیی (چاچان ئاغا) و رۆژێن خۆ ل وێرێ ژی دبوراندن. (١٤) ئانکویا وێ، تێکەلیێن میر جەلادەت بەدرخان و بنەمالا حاجۆ ئاغا د گەلێکدا گەلەک ب هێز بۆینە. ژبەر ڤێ یەکێ هەر وەک رۆژهەلاتناس باسیل نیکیتین دبێژیت: « ژ وی دەمی میر جەلادەت هزر د دەرئێخستنا کۆڤارا (هاوار)ێدا کری، حاجۆ ئاغا و کورێ وی جەمیل، ژ سەرۆک عەشیرەتێن کورد ل وێرێ، ژ کەسێن بەراهیێ بوون پشتەڤانیا دراڤی و شیانان لێ کری» . (١٥)

ژبلی ڤێ هاریکاریێ، د دەرئێخستنا وێ دا، ئەڤ

هەردوو وەلاتپارێزە (حاجۆ و کورێ وی جەمیل) پشتی فێر بوینە خواندن و نڤیسینێ، وەک نڤیسەر هاتنە مەیدانێ و حاجۆبی گوتارەک د هژمارا (١٥) یا رۆژا ٢٣ کانونا دووێ سالا ١٩٣٣یدا ل ژێر ناڤێ (شێخ و ئاغا و منەوەران) بەلاڤکربیە.

هەروەسا کورێ وی جەمیل ژی (٤) گوتار تێدا بەلاڤکرینە. (١٦) ژبلی کو پشکداری د ئابوونەیا کوڤارێ دا کری یە و وی دەمی جەمیلێ حاجۆ ئاغا ل تربەسپیێ بوو، جار ژی ل سەرێ کانیێ کو ناڤێن دو باژێرکێن کوردستانا بنختێ نە، ژبلی پشکدارییا برایێن وی. (١٧)

جەمیلێ حاجۆ یێ نڤێسەڤان:

پشتی جەمیلێ حاجۆ فێری خواندن و نڤیسینا تیپێن لاتینی یێن زمانێ کوردی کری، کۆڤارا (هاوار)ێ دەست ب وەشاندنێ کر، ئەو ئێک بوویە ژ ئەوان نڤیسەڤانێن پشکداری دنڤیسینا گوتاران دا کری و د ناڤ بەرپەرێن

وێدا ژلایێ جەلادەت بەدرخان ڤە بۆ هاتینە بەلاڤکرن.

د هژمـارێن وێ یێن بەراهیێ دا، گـوتارێن وی بەلاڤ بۆینە و پشتی (هاوار)ێ ژی، د کوڤارا (رۆناهی)یێدا ژی، گوتارەک بەلاڤکرییە.

ژ گوتارێن وی یێن د کۆڤارا (هاوار)یێدا، ئەڤێن خوارێ هاتینە بەلاڤکرن:

١- کوردمانج قەنجن، لێ نزانن، هاوار/ هژمار: ٧، رۆژا پێنج شەمبی، ٢٥ تەباخا ١٩٣٢یێ.

٢- مەلایێ گولێ/ هاوار/ هژمار: ٩، رۆژا ئەینی، ٣٠ ئیلونا ١٩٣٢یێ.

٣- دەردێ سادۆ/ هاوار/ هژمار: ١٣، رۆژا چوارشەمبی، ١٤ کانوونا یەکی ١٩٣٢یێ.

٤- سەرهاتییا رەشویێ داری/ هاوار/ هژمار: ١٤، رۆژا شەمبی، ٣٠ کانوونا یەکێ ١٩٣٢یێ.

٥- کەلها خورسێ/ هژمار: ٢٧/ تەباخ- ئیلون ١٩٤٤یێ. ئەڤ گوتارە د کۆڤارا (رۆناهی)دا، بەلاڤکرییە:

ل جەم کەسێ کورد نەخاسمە تەخا نڤیسەران یا

ئاشکرایە، دەمێ دەست د دەتە نڤیسینێ، گەلەک ب زەحمەتە بشێت ژێ دویر کەڤیت، هەر ل سەر ڤێ شۆپێ، پشتی وان گوتاران، ل دویڤ گۆتنا نڤیسەر کونێ ڕەش کو چەندین جاران د گەل جەمیلێ حاجۆ رونشتی یە و پێزانینێن باش ل دۆر ژیان و بەرهەمێ وی هەبۆینە، د بێژیت کو جەمیلێ حاجۆ ل سالا ١٩٥٦ێ. ل دەمێ کو سەرۆکێ عەشیرەتا هەڤیرکان بوویە، پەرتۆکەک ب زمانێ عەرەبی ب ناڤێ (ئاشتی) نڤیسی یە و چاپکری یە.(١٨)

ئانکۆیا ڤێ پێنگاڤێ، ئاشکرا دبیت کو ل بەراهیێ جەمیلێ حاجۆ گوتار نڤیسینە و ڤیایە ناڤێ وی ب کەڤتە سەربەرپەرێن کۆڤاران و خەلکەک ب زانیت کو ئەو جەمیلێ بیست و ئێک سالی یێ کورێ حاجۆ ئاغا یێ هەڤیرکێ، یێ بوویە مرۆڤەکێ خواندەڤان و گوتاران د نڤیسیت و بەلاڤ دکەت. هەمی نڤیسەر د ڤێ قوناغێ دا بورینە و ئێکێ وەکی **د. علی الوردی** ژی ڤێ راستیێ ددەتە خویاکرن و دبێژیت: **« ل بەراهیێ وەک هەر نڤیسەرەکێ، من گوتار دنڤیسین و بەلاڤ دکرن، دا کو ناڤێ من ب کەڤتە سەربەرپەرێن رۆژنامەیان، وێ ژی بزانە**

کو ئەز نەیێ جیاواز بوم ژ خەلکەکێ دیتر، ئەڤەژی سروشتێ مرۆڤی یە ل هەر دەم و جهەکی ». [19]

جەمیلێ حاجۆ ژی دڤێ قوناغێ دا بووری، ل بەراهیێ گوتار نڤیسینە و گوتارێن وی ژی پتریا وان سەرهاتی و پەند و شیرەت بوینە، بەلاڤکرینە داکو خواندەڤان مفای ژێ وەربگریت.

پشتی نڤیسینا گوتاران، دەست دایە نڤیسین و دانانا پەرتوکان و پەرتوکا (ئاشتی) ب زمانێ عەرەبی دایە چاپکرن ل دویڤ گۆتنا نڤیسەر (کونێ رەش)، کو مە ب خۆ ئەو پەرتوک نەدیتی یە. [20]

د. علی الوردی ژی ئەڤ کارە کری یە، پتر د دەتە خۆیاکرن کو هەر مرۆڤەک یێ نڤیسەر دڤان هەردوو قوناغاندا د بوریت و بۆ پتر روهنکرنا بۆچوونا خۆ، ئاماژە دایە بۆچوونەکا تیوریەکا زانایێ جڤاکناسیێ ناڤدار جورج هربرت مید، کو (مید)ی دبێژیت: **« ئەز(الأنا) د دەروونێ هەر مرۆڤەکی دا، نە ئێک ب تنێ یە، بەلکو دوونە، ئەزا کەسایەتی و ئەزا جڤاکی. ئەزا جڤاکی ئەوە مرۆڤ د گەهینتە جهێ باوەریێ و رێزگرتنێ ل جەم خەلکی و پێکڤە**

ژیان دگەل جڤاکی. بەلێ ئەزا کەسایەتی وەل مرۆڤی دکەت کو هندەک جاران هەست ب یاخیبوونێ یان شورەشێ ل سەر جڤاکی ب کەت » . (۲۱)

هەکە هویر نڤیسێن جەمیلێ حاجۆ ب خوینین، ئەڤ چەندە دێ تێدا بەرچاڤ بیت کو ڤیایە ڤێ چەندێ ب جهـ بینیت.

هزر و بۆچوونێن جەمیلێ حاجۆ:

ژبەرکو پەرتوکا ئاشتی یا نڤیسەڤانێ مە، ل بەر دەستێ مە نینە، تنێ دێ ل دور گوتارێن وی بەلاڤکرین، پەیڤین.

جەمیلێ حاجۆ، بەری بابێ خو، دەست دایە نڤیسینێ و ژ وی پتر بەلاڤکرینە.

گوتارا بەراهیێ (کوردمانج قەنجن، لێ نزانن) (۲۲) تێدا ل دۆر ئێشەکا جڤاکی ئاخڤتی یە ئەوژی خوینا کوردان هەمی ناموس- رومەت و جەسارەتە، ئەڤێ چەندێ گەهاندینە وی رادەی کو هەڤدو ب کوژن و مالێن یەک و دو

تالانِ ب کەن، داکو ناڤ و دەنگێ زیرەکیا وی بەلاڤ ب بیت و پەسنێ وی ب کەن.

هەر ڤێ رومەت و جسارەتێ، ژلایەکێ دیڤە، نەخاسمە د ناڤ خەلکێ بیانی دا، بۆ بوویە جهێ سەربلندی و سەرفەرازیێ، چنکو ناهێلیت کەس ژ وی زیرەکترو بەرچاڤتر، ل پێشیا وی بیت. ئەڤەژی سروشتێ (طەبیعەتێ) هەمی مرۆڤانە.

ل دۆر ڤێ گوتارا پێشین، کو گوتارا ئێکێ یە جەمیلێ حاجۆ نڤیسی و بەلاڤکری، میر جەلادەت بەدرخان، دگەل گوتارێ ویدا، چەند پەیڤەک نڤیسینە و جەمیلێ حاجۆ دایە نیاسینێ و ل دۆر بۆچوون و هزرێن وی د بێژیت: « بەندا وی ئا پێشین (کورد قەنجن، لێ نزانن)، دڤێت کو جەمیلێ حاجۆ ژبوونا خورتێن کوردان نموونە ببت، حەچی خورتێن کورد هەنە کو حەژ وەلات و مللەتێ خوە دکن و دخوازن خزمەتا وان بکن، بلا جەمیل بینن پێش چاڤێ خوە و وەک وی بخەبتن و ژ خوەرە و ژ مللەتێ خوەرە ب فەیدە بن». (٢٣)

نڤیسینا ڤێ گوتارێ، جەمیلێ حاجۆ چەند مەرەم پێ

هەبۆبنه: دەست نیشانکرنا ئێشا کوشتن و تالانکرنێ، سەخمەراتی بلندکرنا ناڤێ خۆ، رومەت و جەسارەتا کوردان، کو دڤێت هەردەم ل پێشییێ بن.

پاشی چوویە بابەتەکێ دیتر، ئەوژی زانین و بەلاڤکرنا وێ یە. د وی دەمی ل سالا ۱۹۳۰یدا ل باژێرێ حەسەکە ب سەرۆکاتیا برایێ وی، حەسەن حاجۆ ئاغا، دگەلدا عارف عەباس و جگەرخوین، (جڤاتا ئالیکاریا کوردێن بەلەنگاز) هاتبوو دانان، دا کو بشێن پشتەڤانیا کەسێن هەژار و بەلەنگاز ب کەن و خواندنگەهان ڤەکەن (میر جەلادەت بەدرخان) د کۆڤارا (هاوار)ێدا ل دۆر ئارمانج و کارێ ڤێ رێکخراوێ ئاخفتی یە.*

د گەل ڤێ چەندێ، گەنجێن خوین گەرمێن کورد د وی دەمی دا. د چەندین بیاڤان دا کارێن ژ هەژی دکرن، وەک دامەزراندنا جڤات و یانەیێن وەرزشی و فێربوونا خواندن و نڤیسینێ ب زمانێ کوردی - پیتێن لاتینی و بەلاڤکرنا بابەتان دناڤ کەسێن زانادا. (٢٤)

جەمیلێ حاجۆ ئێک بوویە ژ وان گەنجێن ئەڤ کارە ئەنجام داین. ل دۆر ڤێ جڤاتێ، هەر د گوتارا خوبا ئێکێ

دا خەلک هانێ دایە کو د زانا بن و هاریکاریا جڤاتا خێرێ ب کەن. دا جڤات زارۆیێن کورد، فێری خواندن و نڤیسینێ ب کەت، ب رێیا ڤەکرنا خواندنگەهان، د گوتارێ خودا دبێژیت: « **دەرمانێ زانابوونێ ژی ئەڤە، حەچی کو کوردە و دبێژە ئەز چێلی یێ کوردانم، د ڤێ هاریکاریا جڤاتا خێرێ ب کە، هەر کەس ل گۆرا مالێ خوە، دا کو جڤات ژی ب کارە مەنفعەتەکی ل مە ب کە، زارۆیێن مە ب دە خواندن و دبستانان بینە د ڤێ دەری یێن مە** ». (٢٥)

نڤیسەرێ گوتارێ، ب زانایانە چوویە بابەتی و هزرەکا ئابووریناسانە کری یە، کو ل شوینا پتر ژ (٦٠) زێرێن زەر ل یەک زارۆک ب مەزێخن دا کو ل باژارەکێ دیتر بخوینیت. هەکە وی پارەی ژ جڤاتا خێرێ دا بکەتە دیاری، دکارن سەد زارۆیێن کورد پێ بدن خواندن.

ل دۆر ڤێ گوتارا وی، میر جەلادەت بەدرخان دبێژیت:

« د حەقێ بەندا وی دە چ ببێژم، چاوان پەسنا وی بدم، ئەز ژی نزانم، هۆڤاس ببێژم کو هەتا نهۆ تۆ کەسی سەبەبا. بەربەری و تفاقا کوردان ب ڤی رەنگی و ب ڤێ زەلالیی نەدیتییە، نەژی نیشان کرییە، هەر بژی

جەميلۆ(!....).(٢٦)

د گوتارەکا دیتردا ل دۆر بێ تفاقی و ژێکڤەبوونا کوردا و لێنێرینا هندەکان ل دەمێ دشەران دا و بێی دەستێ هاریکاریێ ژێ را درێژ ب کەن. گوتارا (دەردێ سادۆ) جوانترین نموونەیە، جەمیلێ حاجۆ ئینای بۆ چەسپاندنا هزرا خۆ، کو ل دەمێ زارۆکینیێ ئەو سەر لەشکرێ زارۆکان بوویەو ل هەڤبەری وی، کوردەک هەبوویە ب ناڤێ (سادۆ)، سادۆی ب کەیفا دلێ خوە، شەرێ وان دکرو ئەو نێزیکی (٥٠) زارۆکان، ل دویڤدا نەشیاینە سادۆی، چنکو ژ بێ تفاقیا وان بوویە، نڤیسەڤانێ مە جەمیلێ حاجۆ ئەڤ ئێشە باشتر دەست نیشانکرییە کو عەقلێ خۆ نە دایە کاری، ل شونا دوو دووە ب چنە سادۆ، هەمی پێکڤە ب ئێک هێز ب چنێ. دبێژیت: **«کورد ژی د دو شەر دکن، پێنجەه- شێست رودنن هەتا کو هەردو سافی بن، پاش ددوئێ دن رادبن.»(٢٧)**

دبێژیت: «لێ چ ب کم عەقلێ زارۆکی بوو هەو، عەقلێ من و بەرێ، کورد ژی هیڤی مینا من و هینگێ زارۆکن، لێ پاش کو مەزن ب بن، ئەوژی مینا من دێ پۆشمان ب

بن و بێژن: دای باڤۆ، چاوان بۆ کو بەری بیست-سیه سال
مه خوه ژ سادۆ رەحەت نەدکر.

ئاخ ژ دەردێ سادۆ، ڤی دەردی ئەم کوشتن». (٢٨)

جەمیلێ حاجۆ دڤێ گوتارا خوەدا، رەخنەیا خوه ل کوردان دگریت، ئەڤەژی وەک خیتابەکا هوشیاربوون و هۆشداریێیه.

گریدایه ب دەمێ چوویی ڤە یا کو سەر ژ نوی د ڤەژینتەڤە و وەک (رد فعلەکا) رەخنەگری یە ل سەر دەمێ نوکە. ئانکۆیا وێ، جهێ نه هزرکرن و پێکنەکرنەکا دژوارە. (٢٩)

نڤیسەر (جان فرانسوا پایار) ژ ڤێ ئێشێ خەبەر ددەت و ل دۆر ناسنامەیا نەتەوەیی یا مللەتان نڤیسایە و ئاماژە کرییە ئێشا دناڤ مللەتێ کورد دا هەی.

(مەلایێ گولێ)، سەرهاتییەکە دناڤ هەمی کرمانجادا یا بەلاڤە. چیرۆکا بەلنگازەکی ڤەدگێریت کو خۆ کرییە مەلا و ئەو ب خۆ نەخواندەڤانە، بەلێ ژ سەرهاتیا وی هەروەک کورد دبێژین، (لێ هاتن، چێترە ژ ژێهاتنێ) بۆ وی ژی لێ هاتییە، هەر تشتەکێ هاتبیتە بەر سینگێ وی، ب

ساناهی چارەسەر بوویە. ژبەرکو بابەتێ سەرهاتییێ ب ژنکا مەلایێ ڤە گرێدایەو ناڤێ وێ گولێ بوویە، پێ هاتیە نیاسین و تولا خوە ڤەکرییەو دگەلدا ژی تژی دیاری بۆ هاتینە. گەلۆ هوین بێژن د وی دەمی دا، ل سالێن (٣٠) هاندا، مەلایێن ژڤی رەنگی نە دمشە بن!!

هەروەسا ئەڤ سەرهاتیە، ئاوێنەیەکە بۆ وی سەردەمی، کو کۆڤارا (هاوار) گرنگییەکا بەرچاڤ ب ڤی لایی دایە و چەند گوتارێن جڤاکی یێن جورا و جور بەلاڤکرینە. (٣٠)

گوتارا (رەشو یێ داری)، هزرا مە دبەتە، چیرۆکا درێژا سەیدایێ جەگەرخوین هەر ب ڤی ناڤی نڤیسای. جەمیلێ حاجۆ ژی هەر ب ڤی ناڤی گوتارا خوە دکۆڤارا (هاوار)ێدا خەملاندییە و ڤەدگێریت. تێدا ئێشەکا دی یا جڤاکی دەست نیشان کرییە کو هندەک مرۆڤ هەنە، تنێ ژبۆ خەلکێ خوە مێرن و ل هەمبەری بیانیا چ نینن، ل دۆماهیا گوتارێ خۆ، نڤیسەر دبێژیت: **«پر مێرێن مینا رەشۆ دناڤ مە دە هەنە، لێ مێرانیا وان ژ هەڤدورایە، نە ژ بیانیان رەیە».** (٣١)

رەشۆ ناڤێ زەلامەکێ کوردە خەلکێ باژێرێ دارایە، ئەو

ئەنجام :

د ڤان هەمی گوتارێن جەمیلێ حاجۆ دا نڤیسین، ئاریشەیەک بەرچاڤ کری یە کو ئێشەکا گران بوویە د ناڤ جڤاکێ کوردی دا و شیرەت کرینە ئەو ئێش نەمینیت. ژ خواندنا ڤان گوتارێن نڤیسەڤانێ مە، ئەم گەهشتینە ڤان ئەنجامان:

١- نەزانین و نەخواندن ئێشەکا گران بوویە د ناڤ مللەتێ کورد دا ب رەنگەکێ گشتی.

٢- رومەت و جەسارەتا کوردان، زیرەکی و خۆشمێرییا وان تنێ دگەل هەڤدو بوویە، نە بۆ دوژمنێن وان بوویە.

٣- خاپاندن و حیلەبازی د ناڤ دا دەست نیشانکریە. هندەک جاران وەک کارەک رویدایە و هندەک جاران ژی ژ نەزانینێ بوویە.

٤- خەلک هاندایە ئالیکاریا یەک و دوو ب کەن و بەرێ زارۆیێن خوە ب دەنە زانین و خواندنێ.

٥- دیارکرنە وەک گۆتنا مەزنان کو عەقلێ کوردان ل پاش دهێت.

ژێدەر و فەرۆز:

١- چەند نڤیسەرێن ئینگلیز: کورد و کوردستان/ وەرگێران: حسێن عوسمان نێرگسەجاری و حسێن ئەحمەد جاف/ هەولێر- ٢٠٠٤/ بپ (   ).

* بۆ پێتر پێزانینان ل دۆر بزاڤ و چالاکی یێن حاجۆ ئاغا ئاغایێ هەڤیرکی،
بەرێخو بدەڤان پەرتۆکان:

- کونێ رەش: جمعیه خۆیبوون ١٩٢٧ و وقائع ثوره ارارات ١٩٣١/ اربیل- ٢٠٠٠.
- رۆهات ئالاکوم: خۆیبوون و شورشێ ئاگری/ شوکور مستەفا کردوویە بە کوردی/ هەولێر- ٢٠٠٠.
- د. نورالدین زازا: حیاتي الكردیة- او صرخة الشعب الكردي/ ترجمة: روني محمد دوملي/ اربیل- ٢٠٠٢.
- د. کەمال مەزهەر ئەحمەد: چەند لاپەرەیەک ل مێژووی گەلی کورد/ بەرگی دووەم/ ئامادەکردن: عبدالله زەنگەنە/ هەولێر- ٢٠٠١.

٢- کونێ رەش: جمعیه خوببون ١٩٢٧ و وقائع ثوره ارارات ١٩٣١/ تقدیم: د. عبدالفتاح بوتانی/ اربیل- ٢٠٠٠/ ص ٢٠.

٣- کوڤارا: هاوار/ هژمار: ١٣/ رۆژا ١٤ کانوونا یەکێ ١٩٣٢ێ/ روپەلێ

٤/ بەرگێ (١) یێ هاوار- وەشانێن ناڤەندا کاوە/ هەولێر- ٢٠٠١/ بپ ٢٧٥.

٤- رۆهات ئالاّ کۆم: خۆیبوون و شورشی ئاگری/ شوکور مستەفا: کردوویە بە کوردی/ هەولێر- ٢٠٠٠/ بپ ٣٢.

٥- کونێ رەش: جەلادەت بەدرخان- ژیان و رامانێن وی/ ستۆکهۆلهم- ١٩٩٧/ بپ ٨٤.

٦- نورالدین زازا: حیاتی الکردیە- او صرخه الشعب الکردی/ ترجمە: رونی محمد دوملی/ اربیل- ٢٠٠٢/ ص ٢١٤.

٧- کونێ رەش: خۆیبوون..../ ژ پێشەکیا د. عبدالفتاح/ بپ ٧.

٨- زنار سلوپی/ فی سبیل کردستان- مذکرات/ ترجمە: ر. علی/ بیروت- ١٩٨٧/ ص ١٥٥.

٩- کونێ رەش: جەلادەت بەدرخان/ ژێدەرێ بەری/ بپ ٢٧.

١٠- ژێدەرێ چوویێ/ بپ ٢٩.

١١- کۆڤارا: هاوار/ هژمار: ٧/ رۆژا ٢٥ تەباخا ١٩٣٢ێ/ بپ١/ بەرگێ (١) بپ ١٤٣.

١٢- هەر ئەو ژێدەر.

١٣- کونێ رەش: جەلادەت بەدرخان.../ ژێدەرێ بەرێ/ بپ ٨٤.

١٤- کونێ رەش: جەلادەت بەدرخان.../ ژێدەرێ بەرێ/ بپ ٢٥.

١٥- باسیل نیکیتین: الکرد- دراسه، سوسیولوجیه و تاریخیه/ نقله من الفرنسیه: الدکتور نوری طالبانی/ ط ٣ اربیل- ٢٠٠٤/ ص ٣٤٦.

١٦- كوڤارا : هاوار/ هژمارێن ٧ (٢٥ تەباخ/ ١٩٣٤) و ٩ (٣٠ ئيلونا/ ١٩٣٢) و ١٣(١٤ كانوونا يەكێ/ ١٩٣٢) و ١٤(٣٠ كانوونا يەكێ ١٩٣٢) و ١٥ (٢٣ كانوونا دووێ/ ١٩٣٣).

١٧- كۆڤارا: رۆژنامەڤانی/ هژمار: ٥/ هاوینی ٢٠٠١. دۆسیەكا تایبەت ب كۆڤارا هاوار/ گوتارێ دلاوەرێ زەنگی/ بەشداران و ئابونەكانی كۆڤاری هاوار: بپ ٣٣٢-٣٣٣.

١٨- كونێ رەش: جەلادەت بەدرخان.../ ژێدەرێ بەرێ/ بپ ٨٤.

١٩- الدكتور علي الوردي: من وحي الثمانين/ اعداد و تعليق: سلام الشماع/ بغداد- ١٩٩٦/ ص ١٤.

٢٠-كونێ رەش: جەلادەت بەدرخان: ژێدەرێ چوویێ/ بپ ٨٤.

٢١- الدكتور علي الوردي: من وحي الثمانين/ ژێدەرێن بەرێ/ ص ١٤.

٢٢- كۆڤارا هاوار/ هژمار: ٧/ ٢٥ تەباخ ١٩٣٣/ بپ (٥).

٢٣- هەر ئەو ژێدەر/ كۆڤارا: هاوار/ هژمار: ٢/ رۆژا چوارشەمبی/ ١ خزیرانا ١٩٣٢ێ.

٢٤- محمد ملا احمد: جمعية خويبوون والعلاقات الكردية- الارمنية/ اربيل- ٢٠٠٠/ ص ٩١.

٢٥- كوڤارا هاوار/ هژمار: ٧/ ژێدەرێ بەرێ/ بپ ٥.

٢٦- كوڤارا هاوار/ ژێدەرێ بەری/ بپ ٥.

٢٧- كوڤارا هاوار/ هژمار: ١٣/ بپ ٤.

٢٨-كوڤارا هاوار/ هژمار: ١٣/ بپ ٤.

٢٩- جان فرانسوا بايار/ اوهام الهوية/ ترجمة: حليم طوسون/ القاهرة-
١٩٩٨/ ص ٧٦.
٣٠- عبدالصمد اسلام طه: رەنگدانەوەی ئەدەب لە گۆڤاری (هاوار)دا
١٩٣٢-١٩٤٣/ هەولێر- ٢٠٠٢/ بپ ١٠٠
٣١- کوڤارا هاوار/ هژمار: ١٤/ بپ ٤-٥.
٣٢- کونێ رەش: جەلادەت بەدرخان.. / ژێدەرێ بەرێ/ بپ ٨٤٢.

پشکا دووێ

جەمیل نەخوەندا بوو..

جەلادەت بەدرخان

«گەلو جەمیلێ حاجۆکی یە، جوانە، پیرە، ل کو، دکیژان دبستانێ دە خوەندیە.

هەروەکی د ئەنجامێ دە کەفش ب بیت هێژایە کو ئەم ب کەڤن پێ ڤان پرسیاران و ل وان ڤەگەرینن.

جەمیلێ حاجۆ خورتەک بیست. بیست و یەک سالی

یە. نە کەتیبیە تو دبستانان، و بەردەستی تو کەسی دە نە ب سالان و نە ب مەهان نە خوەندییە ژی. ژ زمانێ خوە پێڤە ب تو زمانان ژی نزانت.

جەمیلێ حاجۆ کوردمانجیێ پێشینە کو خوەندەن و نڤیساندنێ ب ئەلفابێ یا زمانێ خوە و بێ ئاریکاریا زمانێن دن عەلمی یە.

د سالا هزار و نەه سەد و سیه دە، ژبەر کو ئەم دەرباسی خەتێ بوو بوون، حکومەتێ ئەم ئانی بوون شامێ و لێ رونشتاند بوون.

هنگی ئەم چەندک بوون، جەمیل ژی ب مرە بوو. تەڤدا د تاخا کوردان دە، ب مێڤان ل مالا عەلی ئاغا زلفۆ جە بوو بوون. شەڤ و رۆژ ناڤ هەڤدە رودنشتین.

ئەز ب ئەلفابێ و زمانزانییا کوردی مژول دبووم. من ژ هەر کەسی تشتەک دپرسی و هەر کەس ژ مژولاهیا خوە رە بەندەوار دکر.

جەمیل ژ هەر کەس پێتر بەندەواری نیشان دکر، قەنج بەر دکت و تێدگەهشت.

جەمیل یەکجار نەخوەندا بوو. هێژ قەلەم نەکر بوو

دەستێ خوە، چاڤێن وی هێن ل سرت و خێزێن حەرفان نەگەرهابوون.

ئەڤ، ژبوونا من ژی دەر بکە قەنج بوو، ژ کوردمانجی نەخوەنداره ئەلفابێیا خوه هێن کرن.

هنگی، د دەستێ مه دە تشتەکی چاپکری نەین بوو. ب ڤێ نه ڤێ، جەمیل ئەلفابێیا کوردی ب دەستنڤیسی هێن دبوو. من هەر رۆژ ژێره چەند حەرف نیشان دکرن و ب وان پرس چێدکرن.

جەمیل د ناڤ هەفتەکێ دە ئەلفابێیا کوردی خلاس کر بوو، ئێدن ب ئەلفابێیا زمانێ خوه دکار بوو هەر تشت بنڤیسینەو دەستنڤیسێن رند ب خوینە.

ئەڤ جەمیلێ حاجۆ و بەندا وی ئاپێشین (کورد قەنجن، لێ نزانن)، دڤێت کو جەمیلێ حاجۆ ژ بوونا خورتێن کوردان نموونە ببت. حەچی خورتێن کورد هەنە کو حەژ وەلات و مللەتێ خوه دکن و دخوازن خدمەتا وان ب کن، بلا جەمیل بینین پێش چاڤێن خوه و وەک وی ب خەبتن و ژ خوەره و ژ مللەتێ خوەره ب فەیدە ببن.

د حەقێ بەندا وی دە چی ب بێژم، چاوان پەسنا وی

بدم، ئەز ژی نزانم، هو قاس ب بێژم کو هەتا نهو تو کەسی سەبەبا بەر بەری و تفاقا کوردان ب ڤی رەنگی و ب ڤێ زەلالی یێ نەدیتییە، نە ژی نیشان کری یە.

هەر بژی جەمیلۆ!

خودێ تە ژ مال و مللەتێ تە رە ب هێلت».

کۆڤارا: هاوار/ هژمار: ٧/ رۆژا پێنج شەمبی، ٢٥ تەباخا ١٩٣٢ێ، بپ ١-٢ /بەرگ (١) بپ ١٥٣.

ئەڤ گوتارە، میر جەلادەت بەدرخانی دگەل گوتارێ جەمیلێ حاجۆ (کوردمانج قەنجن، لێ نزانن) بەلاڤ کربوو. (أ. ب)

گوتارێن جەمیلێ حاجۆ

کوردمانج قەنجن، لێ نزانن

کورد قەنجن و خوینا وان حەمی نامووس، رومەت و جسارەتە، ژ لەورا ولۆ رادبن هەڤدو دکوژن و مالێن هەڤ دخوون.

یەک ژ وان سەرێ خوە ژ ئێ دن رە نا تە وینە. ژبەر کو چاڤێ خوە دڤێ ئیشێ دە ڤەکرنە. چ خورتێ کو نو را دبە، چاڤێ خوە ل قەنجی یێ دگەرینە هەر دبینە مێرێ قەنج و مەشهوور کو خەلک پەسنێ وی دێ بدە، ئەوە کو مێران د کوژە و تالانان د ئینە و سەرێ خو ژبەر برێ خوە نا تە وینە.

ئەو خورت ژی رادبە دەست ب کوشتن، تالان و بەربەری یێ دکە و خەباتەکە زۆر دخەبتە، چ ما کو ژێرە پەسنە، حەچی مێرێ کوردە کو کەتە ئیشەکی، هەر دخوازە کو ل پێشییا هەڤالان بە، پر جاران ژی ئەم دبینن کو یەکی کورد ب چەند هەڤالان رە، کو نە ژ مللەتێ وی- دکەڤە ئیشەکی، گەر خوەندن بە، مێرانی بە، گەر حەمالی بە، ئەوێ کورد ل پێشیا هەڤالێن خوە هەمیانە، چ ما (طەبیعەت) و جەسارەتێ وی قەبوول ناکە کو کەس ل پێشییا وی ببە.

هەکە مللەتی کورد ژی مینا ڤان مللەتێن دن، کو ئیرۆ پێشدە چوونە، زانا بوونە، دێ دیسان ل پێشیا هەڤالان هەمیان بوونا و د ناڤ مللەتان دە مەشهوور ب بوونا، لێ پیچەکی شوندە مانە.

دەرمانێ زانابوونێ ژی ئەڤە. حەچی کو کوردە و دبێژە ئەز چێلی یێ کوردانم، دڤێ هاریکاریا جڤاتا خێرێ ب کە، هەر کەس ل گورا حالێ خوە، داکو جڤات ژی ب کارە مەنفعەتەکی ل مە ب کە، زارۆ وێن مە ب دە خوەندەن و دبستانان بینە دڤێ دەری یێن مە. مانە چێترە کو ئەم

شێست- حەفتی زێرێن زەر ل یەک زارۆکی ب دن هەتا کو ئەم ل باژارکی ژڤان ئێن دور ب دنە خوەندن؟ ئەو شێست- هەفتی زێر ژ جڤاتا خێرێ رەبت، ئەم دکارن سەد زارۆکی پێ ب دن خوەندن. ژبەر کو ئەوێ دبستانا بینتە دەری یێ مە، مەسرەف ل زارۆکان ناچن.

تو تشت ژی مرۆڤان زانا ناکە، ژ خوەندنێ پێڤە.

کوڤارا: هاوار/ هژمار: ٧/ رۆژا پێنج شەمب، ٢٥ تەباخا ١٩٣٢ی/ رووپەل (٥).

كردهانج قنجيه لى نزانن

. كرد قنجن وخوبناوان حى ناوس ، رومت جسارته . ژلورا ولو رادين هقنود كرن ومالين ڤ دخون

يك زوان سرى خوه ژ ئەدن ره ناتوينه . بر كو چاڤي خوه د ڤي ايشي ده ڤكرنه . چه نورتي كو تو رادبهچاڤي خوه ل قنجي يي دكربنه س دبينه ميرى قنج ومشهور كو خلك بسنى وى بده أوه كو ميران د كژه وتالانان دتبنه وسره نو ژ بربرى خوه ره ناتوينه .

أو خورت ژى رادبه دست ب كشتن ، تالان . بربرى يى دكه وخباتكه زور دهبته جا كو ژيره بسته . حبى ميرى كرده كو كه ايشكى س دخوازه كو ل پشيا هڤالان به . پر جاران ژى ام دبينن كو بكى كرد ب چند هڤالان ره — كونه

ژملتي وى — دكڤه ايشكى اگر خوه ندن به ، ميراتى به ، گر حالى به أوى كرد ل پيشياهڤالين خوه جبانه . چا طبيعت و جسارتى وى قبول ناكه كو كس ل پيشيا وى به .

هكه ملتى كرد ژى ميناڤان ملتين دن كو ايرو پيشده چونه ، زانا بونه دى ديسان ل پيشيا هڤالان حيان بونا و دناڤ ملتان ده مشهور بونا ، لى پيجكى شونده مانه .

درمانى زانابونى ژى أڤه . حبى كو كرده و ديژه از جيلى بى كردهم دڤى آربكار يا جڤاتا خيرى بكه ، هر كس ل گورا حال خوه ، دا كو جڤات ژى بكاره منفعتكى ل مه بكه ، زاروو بن ما بده خوه ندن ودبستانان ينه دڤى درى بن مه . مانهچيتره كو ام شيست هفتى زير بن زر ل يك زاروكى بدن حتا كو ام ل بازاركى ژڤان ئين دور بدنه خوه ندن ؟ أو شيست هفتى زير ژ جڤاتا خيرى ره بت ، أم د كارن صد زاروكى پى بدن خوه ندن ژ بر كو اوى دبستانا ينه دڤي درى بى مه ، مصرف ل زاروكان نايه .

ئ نشت ژى مروڤان زانانا كه ژ خوه ندن پيڤه . جميل حامو

مەلایێ گولێ

وەختەکی ل بازارێ حەسەنکێفێ بەلەنگازەک هەبوو. ژنەکە وێ ژی هەبوو. ناڤێ ژنکێ گولێ بوو.

بەلەنگاز هەر رۆژ ملەک ئێزنگ دئانی بازێر و دفرۆت. ددا ب قرۆشەکی، دودۆ وان و رۆژا خوە پێ دەرباس دکر.

رۆژەکێ ژ رۆژان ژنا قازی و مفتی چوونە سەر ئاڤێ، کو جلێن خوە ب شۆن. ژنا بەلەنگاز ژی چوو سەر وان ڕە جلێن خوە شوشتن. گاڤا ژنا قازی و یا مفتی چاڤ ل ژنا بەلەنگاز کرن کو ئەوێ جلێن خوە دسەر وان ڕە دشۆ، هەما رابوون دەست ب ژنکێ و دژونان کرن. درێژ بوونە، پۆرا وی ڤەدروون. ژبەرکو ئاڤا جلێن وێ ئا ب قرێژ ب سەر وان دە دهات.

گولا بەلەنگاز ژی ل وان تەفسیر نەکر. و پاشێ پۆل پۆشمان جلکێن خوە تەڤ کرن و دەست ب گری کر، چوو مالا خوە با ل هەوالێ خوە ژ مێرێ خوە رە گۆت.

مێرک ژی گۆت:

- حورمەت ئەز بەلەنگازم و ئەو قازی و مفتیێ باژێرن، ما ئەزێ چ ب کم. سخەف و لێدانا تە ژ وان رە ما.

- نابت، ئەز ل تو جهان روونانم، یان تو وێ ب بی مەلا، یان تو وێ من بەردی، یەکێ ژ هەردو وان ژ خوە رە ب گرە.

- حورمەت. ئەز نە ب خوەندنێ دزانم، نە دکارم ل پێشیا دو جامێران نڤێژ ب کم. ئەز دێ چاوان ب بم مەلا. ئەز هێڤی ژ تە دکم تو بەلا خوە ژ من ڤەکە، ئەز کێری ڤی ئیشی نایم.

کر نەکر بەلا ژنکێ ژ خوە ڤە نە کر. رەبەن مێرک رابوو سەرخوە. چوو سووکێ شاشەکە خوە پەیدا کرو چوو سەرا پرا باژێر سەکنی.. دەفتەرا خوە ب دەستێ خوە رە گرت.

پیرەکەک هات سەرێ پرێ، کو بەلەنگاز دیت ژێ پرسی:

- جارەکێ مەلا کتێبا خوە ڤەکر، یا خوەدێ بدە مەلا نە یێ زانە نێ پێ. ما بەرێ تەیر نەدیت بوو. ل کتێبێ نهێرت و ژ حاکم رە گۆت کو تەیرێ تە ل فلان دارێ یە. خولام چوون، دوێ دەرێ دە کو مەلێ گۆتیە تەیر دیتن و ئانین.

حاکم عەجەب مایی ما، رابوو ژ مەلێ رە پێنج زێر دان.

مەلێ پەرێ خوە هلانین، چو مال، گۆتە پیرەکا خوە.

- حورمەت تە ئەز کرم بەلاکێ کو ئەز خەلاس نەبم، ئیرۆ حال حەوالێ من ئەڤ بوو ل با حاکم، لێ هەما خوەدێ ژ من رە ل هەڤ ئانی. ئێدن بەلا خوە ژ من ڤەکە، ئەزێ ژ ڤێ مەلاتییێ ب گەرم، مەلاتیا ب دەرەوان نا چە سەری.

- قەت ئەز قەبوول ناکم، تو ئێ مەلا ب بی مەلا رەبەن، ما سەر حالێ خوە.

پاش چەند رۆژان خشرێن کەچا حاکم وندا بوون. دیسان حاکم شاند پەی مەلێ دا کو خشرێن کەچا وی دەرینە.

ب ڤێ ناڤێ مەلا رابوو، ب دلەکێ کول راهشتا کتێبا خوە و چوو دەریزانا حاکم.

حاکم دگەل ژن و کەچا خوە ل ئەیوانێ رونشتی یە. مەلا سلاڤ ل وان کرو کتێبا خوە ڤەکر. لێ حال ئەو حالە، مەلا

تو تشتی نزانه. ل کەچکێ دنهێره. دبینه کو، کولەک ددەرپێییا کەچکێ دە هەیە. مەلا ژی ل کولێ شاکز دمینه، داوی حاکم گۆت:

- مەلا تو چ ما ولۆ د فکری و جواب نادی؟

- ئەزبەنی، چقاس ئەز ل کتێبێ دنهێرم فکرێ من ل سەر کولێ یە، سەر ڤێ گۆتنێ کەچک رابوو سەر خوە و گۆت:

- نووکا هات بیرا من، خشرێن من دفلان کولێ دەنە.

دیسان خوەدێ ژ مەلێ رە ل هەڤ ئانی. حاکم دەه زێر دانە مەلێ و کر بەر دەڤکێ خوە.

چەند رۆژ بووربن، سەبەتەکە حاکم تژی پەرە وندا بوو. دیسان شاندن پەی مەلێ. حاکم ژێرە گۆت:

- مەلا حال، حەوال ئەڤە، تو چی دبێژی.

- ئەزبەنێ، من ژ تە دڤێ، چل قاز، چل وەکی برنج و چل رۆژ مهلەت، ب تفاق ئەزێ سەبەتێ دەرینم.

تشتێن کو مەلێ خوەستن، حاکم ژێ رە دان، مەلێ برنج و قازێن خوە هلانین و چوو مال، کو خوەدێ ژێرە ل هەڤ نە ئانی، مەلا کەنگی سەبەتێ دەرێنه، چاڤێ مەلێ ل وێ بوو

کۆ هەر چل قـازی و برنجی ب خـوە و ژ خـوە رە باز دە، ژنا خوە رە قـەویتی کـر کـو قـازەکێ سـەرژێکە، وەقـیـکی برنج تێخە زکێ خوە زخورەکی ژی بەردە ناڤ و ب کە شەڤ.

ژنکێ مینا مەلێ ژێ رە گۆت وسا کر.

بۆ ئێڤـار، قـازا خوە دناڤا خوە دانین، دەست ب خـوارنێ کرن، پاش کو قازا خوە خەلاس کرن. مەلێ راهشت زخورێ کو د زکێ قازێ دەبوو. ئاڤێت رەفکێ و گۆت:

– حورمەت تو ژبۆ خوەدێ شەهدە بە، یەک ژ وان چوو.

دزێن سـەبەتێ ژی چل مرۆڤـن. یەک ژ وان تێ بەر کـولەکـا خـانییێ مـەلێ و هەسـسـینە گـەلۆ مـەلا چ دکت. سـەبەتێ دەرێنە.

ئێ دز گـاڤا گۆتنا مەلێ دبهـیزە، د دلێ خوە دە دبێژە: (مـەلا ئەم ناس کـرنە) و باز ددە. مـەلا ب خـوە ژ قـازێ رە دبێژە. دز دچە هەڤالێن خوە سەروەخت دکە. دو سێ رۆژان سەر هەڤ تێن بەر کـولەکا خانی . مەلا ب ژنا خوەڤە قازێ دخوە،

زخورێ دئاڤێژە رەفکێ و دبێژە:

– دو دۆ ژ وان چوون. سسییێ ژ وان چوو...

دز قایل دبن کو مەلا ب وان حەسسیایە، ژ ترسا خوە سەبەتێ دتینن نک مەلێ و دکەڤن بەختێ مەلێ.

مەلا سەبەتێ دبە و دچە نک حاکم. حاکم سەبەتێ ڤەدکە، دبینە کو قروشەک ژی ژێ وندا نەبوویە.

حاکم پر دلخوەش بوو، راهشت چل زێری دان مەلێ.

ئێدن زمان سەر زمانێ مەلێ ڕە نە مان، مەلا بوو ئیمامێ بازێر.

رۆژەکێ ئینێ حاکم شاند پەی مەلێ دا کو ل پێشیا وان نمێژ ب کە. مەلا چوو ب هورت هوندرێ مزگەفتێ، ل بەر محرابێ ما سەکنی، نزانە بانگ بدە و نە ژی قامەت کە، چ بێژە ما حەیری، ل دۆرا خوە دنهێرە نزانە چ بێژە. هەما جارکێ گۆت شلب. ل دەڤێ دەری دا و بازدا. حاکم و جڤاتا خوە چاوان ئەڤ دیتن دان پەی مەلێ دەرکەتن دەرڤە. کو پاشیا وان ژ مزگەفتێ خەلاس بوو، مزگەفت دەرخونکی کەفت.

وەکی مەلا ئەڤ دیت بهانا خوەداو ژ حاکم ڕە گۆت:

– ئەزبەنی من زانی بوو مزگەفت ب کەڤە، ژ لەورا من باز دا.

***

حـاکم رابـوو خـوه ئاڤـێت سـەر دەسـتـێـن مـەلێ و ژێ ڕە گۆت:

- ل دنیـایێ تـو تشـەک نینه کـو تو نزانی، ئەم هەمی کـولـەیێن تەنە، هەرچی ژێ ب خـوازی ئەز ژ تەرە سـەکنی مە.

مەلێ گۆت:

ئەزبەنی، ئەزێ تشـتـەکی ژ تە بخـوازم، مـن دڤێ کـو تو قـازی و مـفـتـیێ باژێر بسـپـێری من، ژبەر کو پر نە قەنج و فەسادن.

حاکم رابوو، هەر دوو سپارتنە مەلێ.

مـەلێ ژێ ب ڤـی کـاری حـەیفـا ژنا خـوە، ژ قـازی و ژ مفتی هلانی.

کۆڤـارا: هاوار/ هژمار: ٩ / رۆژا ئەینی، ٣٠ ئیلونا ١٩٣٢ێ، روپەل: ٢-٣

Melayê Gulê

Wexteqî li bajarê Hesenqêfê belengazeq hebû. Jineqe wî jî hebû. Navê jinqê Gulê bû.

Belengaz herûj mileq êzing dieni bajêr û difirot, dida bi Kirûşeqî. dudowan û rûja xwe pê derbas diqir.

Rûjeqê ji rûjan jina Kêzî û miltî çûne ser avê, qo cilên xwe bişon. Jina belengaz jî çû û ser wan re cilên xwe şuştin. Gava jina Kêzî û ya miftî çav li jina belengaz qirin qo ewê cilên xwe di ser wan re dişo, hema rabûn dest bi jiniqê û dijunan qirin. Drêj bûne, pora wê vedirûn, ji ber qo ava cilên wê a bikrêj bi ser wan de dihat.

Gula belengaz jî li wan teksîr neqir, û paşê pol poşman cilqên xwe tev qiriu û dest bi girî qir, çû malu xwe bal hewalê xwe ji mêrê xwe re got.

Mêriq jî got:

—Hermet ez belengaz im û ew Kazî û miftiyê bajêr in, mu ezê çi biqim, sixêî û lêdana te ji wan re ma.

—Nabit, ez li tu ciban rûnanim, yan tu ê bibî mela, yan tu ê min berdî, yeqê ji her duwan ji xwe re bigre.

—Hermet, ez ne bi xwendinê dizanin, ne diqarim li pêşiya du camêran nimêj biqim. ez dê çawan bibim mela. Ez hêvî ji te diqim tu bela xwe ji min veqe, ez qêrî vî îşî nayim.

Qir ne qir bela jiniqê ji xwe veniqir. Heben mêriq rabû ser xwe, çû sûqê şaşeqe xwe peyda qir û çû ser pira bajêr seqinî. Deftera xwe bi destê xwe re girt.

P.reqeq hat serê pirê, qo belengaz dît jê pirsî:.

—Mela tu çi îşî li vir diqî?

—Ez nivîştan çêdiqim, pireqa qo mêrê wê hej wê neqe ez diqarim biqim qo jê hez biqe.

Jiniqê got: Mela ez di bextê te me, mêrê min hej min naqe, qo tu careqe min biqî hema tu çi bixwazî, ez jî te re seqinî me.

Sitileq mast jî bi jiniqê re heye. Melê got jiniqê:

—Vê sitila mêst û mê îdiqî bide min ezê nivîşteqe te çêqim qo mêriq hej te biqe.

Jiniqê rabû, mast û mecidîq, da melê. Ji xwe rebenê melê nizane tişteqî binivîsine, piçeq qaxez reş qir û li hev tewand da jiniqê û jê re got:

—Di nav qezîyê xwe de girêde

Jiniqê jî mêna melê jê re got wisa qir.

Ji ba Xwedê mêriq hej jiniqê qir, hejqirineqe zor. Xwedê ji melê re lihev anî, heçî qo tê niq melê jê re nivîşteqê çêdiqe, miraza wî tête cih.

Nav bi melê qet, Melayê Gulê holê, Melayê Gulê halo.

Teyreqî heqimê bajêr jî heye, li niq heqim pir delal e. Rûjeqê teyrê wî winda bû. Çikas pirs qir ne qir pejna teyrê xwe ne qir.

Rûjeqê hineqan gotin:

—Ya heqim qo ne Melayê Gulê teyrê te derêne, êdin tu nema teyr dibînî, lê qo Melayê Gulê li qitêba xwe binihêre, ewê tavil derîne, heçqo xwendaqî pir xurt e.

Heqim du xulam rêqirine pey melê. Bi rê de mela çav li teyrê heqim diqeve, di nav çavê dareqê de. Mela jî deng naqe heta gihişt niq heqim. Slav da heqim, ewî jî slava wî vegerand, mela rûnişt, heqim got:

—Mela xelq pir pesnê te dide qo tu xwendaqî pir xurt î, gelo rast e?

—Belê ezbenî

—Mela teyreqî min pir delal hebû, ev cend rûj in winda bûye, min divê tu teyrê min derênî

—Bi saya Xwedê û ilmê ezê teyrê te derênim.

Careqê mela qitêba xwe veqir, pa Xwedê bide mela ne bê zane nê pê.Ma berê teyr ne dîtî bû. Li qitêbê nihêrî û ji heqim re got qo teyrê te li filan derê ye.

Xulam çûn, di wê derê de qo melê gotiye teyr dîtin û anîn.

Divêt zarowên Qurdistanê bixebitin û rûjeqe berê vê rojê hilînin, ber bi ezmanê Qurdistanê ve bilind biqin, li wê bibrûsqînin, welatê xwe ser avahiya xwe a pêşîn vegerînin û di bin tava wê re biserxwe û bi qamiranî bijîn.

Celadet Alî Bedir-Xan

Heqim ecebmayî ma, rabû ji melê re pênc zêr dan.

Melê perê xwe hilanîn, çû mal, gote jinreqa xwe:

—Hermet te ez qirim belaqê qo ez xelas nebim, îrû hal hewalê min ev bû ji ba heqim, lê hema Xwedê ji min re li hev anî. Êdin bela xwe ji min veqe, ezê ji vê melatiyê bigerim, melatiya bi derewan naçe serî.

—Ket ez kebûl naqim, tu ê mela bibî

Mela raken ma ser halê xwe.

Paş çend rûjan xişrên qeça heqim winda bûn. Dîsan heqim şand pey melê da qo xişrên qeça wî derêne.

Bivê nevê mela rabû, bi dileqî qul rahişt qitêba xwe û çû derîzana heqim.

Heqim digel jin û qeça xwe li eywanê rûniştiye. Mela silav li wan qir û qitêba xwe veqir. Lê hal ew hal e, mela tu tiştî nizane. Li qeçiqê dinihêre, dibîne qo Kuleq di derpêyê qeçiqê de heye. Mela ji li Kulê şakiz dimîne. Dawî, heqim got:

—Mela tu çima wilo difiqirî û cewab nadî?

—Ezbenî, çikas ez li qitêbê dinihêrim fiqrê min li ser kulê ye.

Ser vê gotinê qeçiq rabû ser xwe û got:

—Nûqa hat bira min, xişrên min di lilan Kulê de ne.

Dîsan Xwedê ji melê re li hev anî. Heqim deh zêr dane melê û qir berdevqê xwe.

Çend rûj borîn, sebeteqe heqim tijî pere winda bû. Dîsan şandin pey melê. Heqim jê re got:

—Mela hal, hewal ev e, tu çi dibêjî

—Ezbenî, min ji te divê, çil kaz, çil wekî birinc û çil rûj mihlet, bitifak ezê sebetê derînim.

Tiştên qo melê xwestin, heqim jê re dan. Melê birinc û Kazên xwe hilanîn û çû mal. Qo xwedê jê re li hev ne anî mela qengê sebetê derêne. Çavê melê li wê bû qo her çil Kazî û birincî bixwe û ji xwe re baz de. Jina xwe re kewiştî qir qo Kazeqê şerjêqe, wekîqî birinc têxe ziqê wê û zixureqî jî berde nav û biqe şîv.

Jiniqê mina melê jê re got wisa qir. Bû êvar, Kaza xwe di nava xwe de danîn dest bi xwarinê qirin. Paş qo Kaza xwe xelas qirin, melê rahişt zixurê qo di ziqê Kazê de bû, avêt refiqê û got:

—Hermet tu ji bo Xwedê şehde be, yeq ji wan çû.

Dizên sebetê ji çil mirov in. Yeq ji wan tê ber quleqa xaniyê melê dibesisîne gelo mela çi biqit, sebetê derêne.

Ê diz gava gotina melê dibihîze dî dilê xwe de dibêje: « mela em nas qirine » û baz dide. Mela bi xwe ji Kazê re dibêje.

Diz diçe hevalên xwe serwext diqe. Du sê rûjan ser hev tên ber quleqa xênî. Mela bi jina xwe ve Kazê dixwe, zixurî davêje refiqê û dibêje:

—Dudo ji wan çûn.. sisê ji wan çûn...

Diz Ksil dibin qo mela bi wan hesiyaye, ji tirsa xwe sebetê ditînin niq melê û diqevin bextê melê.

Mela sebetê dibe û diçe niq heqim. Heqim sebetê vediqe, dibîne qo Kirûşeq jî jê winda ne bûye.

Heqim pir dilxweş bû, rahişt çil zêrî dan melê. Êdin zman ser zmanê melê re ne man, mela bû îmamê bajêr.

Rûjqe înê heqim şand pey melê da qo li pêşiya wan nimêj biqe. Mela çû bihurt hundirê mizgeftê, li ber mihrabê ma seqinî, nezane bang bide ne jî Kamet biqe, ma heyirî, li dora xwe dinihêre nizane çi bêje. Hema carqê got şilb, li devê derî da û baz da. Heqim û civata xwe çawan ev ditin dan pey melê derqetin derve. Qo paşiya wan ji mizgeftê xelas bû mizgeft derxunqî qet.

Weqê mela ev dît bihna xwe da û ji heqim re got:

—Ezbenî min zanî bû mizgeft biqeve, ji lewre min baz da.

***

Heqim rabû xwe avêt ser destên melê û jê re got:

—Li dinyayê tişteq nîne qo tu nizanî, em hemî qoleyên te ne, herçî ji bixwazî ez ji te re seqinî me

Melê got:

—Ezbenî ezê tişteqî ji te bixwazim, min divê qo tu Kazî û miltiyê bajêr bispêrî min. Ji ber qo pir nekenc û fesad in.

Heqim rabû her du spartine melê. Melê jî bi vî qarî heyfa jina xwe ji Kazî û ji miftî hilanî.

Cemilê Haco

دەردێ سادۆ

د وەختێ شەرێ مەزن دە بوو، ئەم ب مالیتی د گرێ میران دە بوون، گرێ میران گوندەک ژ گوندێن مەیە. تێدە هەفتی هەشتی مال هەبوون. باقیێ من ل خارپووتێ د حەپسا ترکدە بوو.

هینگێ ئەز زارۆ بووم. گوندەکی مە ئێ دن ژی هەبوو، ژێرە د گۆتن قەنتەر. قەدەرێ دەھ مال تێدە هەبون. هەر دو گوند نێزیکی هەڤ، هەما ب هەڤ ڤەبوون. ل قەنتەرێ کورکەکی کەچەل و ترەدینی هەبوو، ژێرە د گۆتن سادۆ.

ئەم زارۆکێن گرێ میران هەبوون پێنجەھ، شێست زارۆک، ئەز ب خوە سەر عەسکەرێ وان بووم. هەمی ژی بەر دەستێ من بوون، ل قەنتەرێ سادۆ ب سەرێ خوە بوو، من دخوەست ئەز وی ژی ب کم دەستێ خوە، لێ سادۆ بەر بەری ب من دکر.

ئەزێ هەر سبەهێ رابوو ئا ما، منێ زارۆکێن گوند هەمی ب دانا هەڤ و بچوو ئا ما سەر سادۆ. من ئەو سافی ب کرانا، گاڤا سادۆ چاڤ ل مە دکر، هەما ددا کچکانییێ خوە و دە رژی مە دکر. یەک د دوو ژ مە ددا بەرخوە و دکەتە پێ وان، هەتا کو ئەو ب وەستاندنا ئان سەرێن وان ب شکاندانا.

ئەم ئێن مایین دجهێن خوەدە دسەکنین و ل وان د فەرجین، پاش کو سادۆ قائلییا خوە ژ وان دکر، دیسان بەرێ خوە د دا مە، یەک د دوو دی ژی ددا بەرخوە و مینا ئێن پێشین ل وان ژی دکر، یەکی ب عەقل دناڤ مەدە نەین بوو کو ژ مەرە بێژێ: «گدیانۆ گاڤا سادۆ پێ یەکی ڤە کەت، هەما ئێن دن هەمی درێژی وی ب کن، لێ وەرن هەڤ بگرن و سەرێ وی بپەرچڤینن».

مەیزە عەقلێ مە ئەڤ قاس نە د بری کو ئەم تەقدیرە کە ولۆ ژێرە ببینن و ژێ خلاس بن، بۆ نێزیکی سالەکێ، حالێ مە و سادۆ ب ڤی کاری بوو، مە کر نە کر سادۆ سافی نەکر.

ژبەر کێم عەقلییا مە، مە نزانی بوو ئەم تەقدیرەکێ ژێرە

ب بینن.

ئەز نها ددم بەرچاڤێ خوە و دبینم کو عەقلێ مە کوردان مینا عەقلێ من و یێ عەسکەرێ منە، بەلێ ئەم پێنجەهـ - شێست زارۆ بوون و مە ب سادۆ نکار بوو. ژبەر کو د دووان ژ مە شەرێ سادۆ دکر و پێنجەهـ و هەشت رودنشتن و ل وان دفەرجین.

کورد ژی د دو شەر دکن، پێنجەهـ- شێست رودنن هەتا کو هەر دو سافی دبن، پاشی د دوێ دن رادبن.

هینگێ ئەم زارۆ بوون، کەس نەبن بوو کو شیرەتەکێ ل مە ب کێ داکو ئەم تەقدیرا سادۆ ب بینن.

لێ کوردنۆ! مالخرابنۆ، ڤایە ئەم ژ وەرە دبێژن هەکە هوون ب هەڤرە درێژی سادۆ ب کن، هوونێ سەرێ وی ب کن بن لنگێن خوە.

هەکە نە، سادۆ هەر ب وە ئێ ب کاری، ژ من باوەر بن، ئەز نها جارنان دفکرم و دقەهرم، ژ خوەرە دبێژم، مال ئاڤا من چمان هینگێ ئەڤ تەقدیر ژ سادۆ رە نە ددیت.

لێ چ ب کم عەقلێ زارۆکی بوو هەو عەقلێ من دبری، کورد ژی هێژ مینا من و هینگێ زارۆکن. لێ پاش کو مەزن

بڕن، ئەو ژی مینا من دێ پۆشمان بن و د بێژن: وای باڤۆ، چاوان بۆ کو بەرێ بیست- سیە سال مە خوە ژ سادۆ رەحەت نەدکر، ئاخ ژ دەردێ عەقلێ بچووک کو تشتەک ژێ ڤە خویا ناکی..

ئاخ ژ دەردێ سادۆ، ڤی دەردی ئەم کوشتن..

کۆڤارا: هاوار/ هژمار: ١٣/ رۆژا چوارشەمب، ١٤ کانوونا یەکێ ١٩٣٢ێ، روپەل ٤.

دردێ سادو

دوختی شوری مزن ده بو ٠ ام بیه سالین دگوی میران ده بون ٠ گوی میران گندك ژگندین مه به ٠ تیده هفت هشت مال هبون . یاین من لی خارپوتی دجیا ز کوده بو ٠ هنگی از زارو بوم ٠ گندکی مه‌یی دن ژی هبره ژیره دگوتن قسر ٠ قدری ده مال تیده هبون ٠ هر دو گند نیزیکی هف ٠ هما بهند بون ٠ لی قسری کر کیکی کچل وشره دیتی هبو ٠ ژیره دگوتن سادو ٠ ام زارو کین گوی میران هبون پینج شیست زاروك ٠ از بخوه سرعسکری وان بوم ٠ حمی ژی بردستی من بون ٠ لی قسری سادو بسری خوه بو ٠ من دخوه ست از وی ژی بکم بردستی خوه ٠ لی سادو بر بزی ببدمن دکر ٠

ازی هر صبه رابو وآماتی زارو کین گندی هیبدانا هف و بیبر و آما سر سادو ٠ من او صانی بکرانا ٠ گاڤا سادو جاف لی مه دکر هما ددا کچکانین خوه و دروژی مه دکر ٠ یك دو ژمه ددا بر خوه وه کته بی وان ٠ حتا کو او بوستاندانا آن سرین وان بشکاندانا ٠

ام نین ساین دجهین خوه ده دسکنین دلی وان دفرجین ٠ پاشی کو سادو قائلیا خوه ژوان دکر دیسان بری خوه دداه ٠ یك دردو دن ژی ددا بر خوه و مینا نین پیشین لی وان ژی دکر ٠ یکی بر عقل دناف مه ده نین بر کو ژمره بیژی : « گه بانو گاڤا سادو بی بکی نه کت هما نین دن حی دربزی وی بکن ، لی ورن هف بکرن وسری وی پیرچقینن »

میزه عقل مه الخاص نه دبوی کو ام تدبیرکه ولو ژیره بینن ؛ ژی خلاص بین ٠ بو نیزیکی سالکی حالی مه و سادو بر فی کاری بو ٠ مه کرنه کو سادو صافی نه کر ٠ ژبر کیم عقلیامه ٠ مه نزانی بوام تدبیریکی ژیره بینن ٠

از نها ددم بر جانی خوه و دیتم کو عقلی مه گردان مینا عقلی من وبی عسکری مه ٠ ئلی ام پینجه شیست زار وبون و مه ب سادو نکاربو ٠ ژبر کو دسپرانژمه شری سادو دکر و پینجه و هشت رودستین ولی وان دفرجین ٠

کوردژی ددو شرده کن ٠ پینجه و شیست رودتن حتا کو هر دو صافی دبن ٠ پاشی ددودن رادبن ٠

هنگی ام زارو بون کس نین بو کو شیرتکی لی مه بکی دا کو ام تدبیرا سادو بینن ٠ لی کردنو ا ماخر اجو قابه ام ئیرو ده دبیژن عکه هون بقره دربزی سادو بکن هوئی سری وی بکن ولکین خوه ٠ مکه نه شادو هو بوفی بکاری ٠ ژمن باور بن ٠ از نها جارنان دفکرم و دفهم ٠ ژ خوه ره دیژم ٠ مالا آفا من چاڤ هنگی اف تدبیر ژسادو ره نه ددیت ٠

لی چه بکم عقلی زارو کی بوهو عقلی من دیری ٠ کوردژی هیز مینا من وهنگی زارو کن ٠ لی پاشی کو مزن بین او ژی مینا من دی پوشمان بین و بیژن ؛ وای باڤو چاوان بو کو بری بیست سیه سالی مه خوه ژسادو رحت نه دکر ٠

آخ ژ دردی عقل بچوك کو تشتك ژی نخو با ناکی ٠٠

آخ ژ دردی سادو ٠ فی دردی ام کشتن ٠٠

جمیل حاجو

سلطان صلاح الدینی ایوبی

ب سەرهاتیا رەشۆیێ داری

دارا بازارەکی مەزن و کەڤنە، دچیایێ مێردینێ دەیە. وی وەختی حاکمێ وی بەردەوێل بوو، لێ نها گوندە. چەند مال کرمانجی ب ئاغا یێ خوەڤە تێدەنە. بەری شەرێ مەزن، ئێڤارەکە زڤستانێ، رەشێ هێڤی ئاغا ب گوندییێن خوەڤە ل ئودێ رونشتی نە، شکەفتەکە پر مەزن و کوور ل ور هەیە، ئەڤ شکەفتە د زەمانێ بەرێ دە زیندانا بەردەوێل بوو، ئاغێ ژ جڤاتا خوە رە گۆت:

– حەچی ئیشەڤ هەرە حەپسا بەردەوێل، دارەکی دنیڤی وێ دە دا چکینە، ئەزێ کەچا خوە بەلاش ب دەمێ.

هەما رەشۆ نە مەردی نە کر ژ هەدامدە رابوو، گۆت: «ئاغا ئەزێ هەرم».

ئاغێ دەستێ خوە دایێ سۆز و قرار ب هەڤرە دان.

رەشۆ رابوو بەرێ خوەدا حەپسێ و چوو، هەتا گها دەڤێ حەپسێ خوە ب پێپەلوکان رە بەردا خوار؛ چوو بنێ

حەپسێ، مە بەرێ ژی گۆت: مغارەکە پر مەزن و کوورە. مرۆڤ ب رۆژ هەرە هندری وێ سەهۆ دگری. حەچکو کوورو تاری یە. ڤێجارێ رەشۆ دل کر کو دارێ خوە دا چکینە، دیت پیرێژنەک ل پاشیا حەپسێ هات مینا یەک ئەردێ ب کولە. هەما دارێ خوەدانی و بەر پێ چوو، جارەکی دیت گرینا تشتەکی ژ جهێ پیرێژنی هات و ل بەر وی کەت، ئەوژی لێ تەوها. ڕا هشتی یێ. دنهێری، گاڤا دەستێ ئینسانەکی ژێکرییە. ئەوی ژی نە مەردی نە کر و دەست ژ بڤراند و باسکی جهێ پیرێژنێ دە ئاڤێت. هەو دیت جارەکە دی ئەو گرین هات و ئەو دەست ل سینگا وی کەت، رەشۆ بالا خوە داییێ کو باز بدێ هێژ خرابترە. هەتا ناڤ دخوەدا و درێژی پاشیا حەپسێ کرو گۆت: «ئەز باڤێ فلان کەسم» چاوان حسا خوەکر، دیت ژ پاشیا حەپسێ پیرەکەک حسا خوە دکی و دبێ: «رەشۆ مەترسە ئەزم».

رەشۆ دنهێری گاڤا ئەو ژ ناوی یە. دبێ «پتێ چ ئیشێ تە ل ڤان دران هەیە؟».

ژنک- کا تو روونە. ئەز حال وحەوالێ خوە ژ تەرە ب بێژم. پاش کو تو ژ مال چوویی ئودێ، حەسۆ ئێ پسامێ

ئاغێ قەسدا مالا مە کر، دەعوا شوغلا نە قەنج ل من کر، من کر نە کر خوە ژێ خلاس نە کر، پاشی من گۆتێ تو ل ڤر ب سەکنە، ئەزێ هەرم پشتا ستارێ. جلێن خوە دەینم و بێم. ڤی خوەدی ولۆ ئەمر کرییە، گۆت: «هەرە». ئەز رابووم چووم پشتا ستارێ، من راهشت بڤرەکی توژ و ژ نشکاڤە ئەز ل بەر سەکنیم، من ئەو بڤر ل قافێ وی دا، هەو من دیت کەتە عەردی. هێدیکا ئەز بەر لاشێ وی رونشتم، من هوورِ هوورِ کر، کرە تێرێ و من ئانی ڤر کو ئەز وی ڤەشێرم. داکو کەس وی نەبینن.

ئەز هاتم ل تەراست بووم. مەسئەلا من ئەڤە، کا تو بێژە هاتنا تە ل ڤر ژ بوونا چییە؟

رەشۆ- حال و حەوالێ من ئەڤن. شەرتێ من ژی کچا ئاغێ یە، لێ ژبوونا خاترێ تە ئیدن من نە ما دڤی.

پاشی هەردوو رابوون لاشێ حەسۆ ڤەشارتن و دەرکەتن دەرڤە.

رەشۆ بەرێ خوەدا ئودێ، ژنک ژی چوو مالا خوە، رەشۆ ل ئودی رونشت لێ پر مادی وی نەخوشە. هن ژبەر دەعوا غیرەتێ و هن ژی کوشتنا میرەکی کەتە ستویێ وی.

ئاغـا- رەشـۆ ئەز دبینم تو پر بێ مـادی. خـوەدێ زانە ترس پر گهایەتە.

رەشۆ- نۆ ئەزبەنی. هەکە ئەز ب ترسهام، ئەز ژی ئەول نە د چووم ، لێ هەکـە تو بەخت ب دی من ئەزێ بیمـادیا خوە راستی ژ تەرە بێژم.

ئاغـا: بێ ترس بێژە وەکی کورێ من کوشت بێ، ئەز دێ تە بهوورتم.

رەشـۆ: ئەزبەنی، حـال و حـەوالێ پیـرەکـا من و حـەسـۆ ئەڤە، ڤێجار بەختێ تە چاوا قەبوول دکی ب کە.

ئاغا تە قەنج کر و دیسان ئەزێ کەچا خوە ب دە مە تە. وەرە سەرێ تە ل شوونا حەسۆ ساغ بت.

رەشۆ: من ب سەرێ خوە کەچا تە قەبوول کر و دیسان ل تەڤەگەراند.

بەلێ پر مێرێن مینا رەشۆ دناڤ مەدە هەنە، لێ مێرانیا وان ژ هەڤدو رایە. نە ژ بیانیان رەیە.

کۆڤارا: هاوار/ هژمار: ١٤/ رۆژا شەمبی، ٣٠ کانوونا یەکێ ١٩٣٢ێ، روپەل ٤-٥.

بسرهاتیا رشوئی داری

دارا بازارکی مزن و کفته • دجیهانی سیردبی ده یه • وی وختی جاکی وی برده ویل بو • لی نهاکنده • چند مال کرمانج ب آغایی خوه ژ تیده نه • بری شری مزن ابثار که زڤستانی ، رثی هیلی آغا ب گندیین خوه ژه لی اودی روثتی نه • شکفتکه بر مزن و کور لی در هیه • آل شکفت دزمانی بری ده زندانا برده ویل بو • آغی ژجناتا خوه ره گوت :

— حچی ابثف هره حبا برده ویل ، دار کی دنیثی وی ده داچکینه آزی کیجا خوه بلاش بدمی •

هما رشو نه مردی نه کر ژهلنده رابو ، گوت «آغا

أژی نزم » آغی دستی خوه‌دایی سوز وقراراب هژمه‌دان ۰ رشو رابو بری خوه دا حبسی دچو ءحنا گها دفی حبسی ۰ خوه ب پیپه‌لو کاژه بردا خوار ؛ جوبی حبسی ۰ ٥٠ بری ژی گوت : نفاره که بر مزن و کوره ۰ مروف ب روژ هرومندی وی صهو دگری ۰ حچکو کور وطار به ۰ ڤیجاری رشو دل کر کودری خوه داچکبه ؛ دبت پیژنك ل پاشا حبسی هلسینا کو بك أردی بکوله ۰ هماداری خوه دانی دربی چو ۰ جار کی دبت گرینا تشتکی ژجهی پیژنی هات ولبری کت ۰ اوژی لی طوها ۰ راستی لی : ضهیری ، گاقا دستی انسانکی ژبکو به ۰ اوی ژی نه‌صردی نه کر ودست ژبفراند وباسکی جهی پیژنی ده آڤیت ۰ ده‌ودبت جار که دی أو گرین هات و أو دست ل سینگاوی کت ، رشو بالا خوه‌دایی کو باژبدی هیژخرابتره ۰ هما ناف دخوه دا و دروژی پاشیا حبسی کر و گوت : « أز باتی فلان کم » چاوان حساخوه کر ، دبت ژ پاشیاحبسی پیرکك حسا خوه دکی دبه : « رشو مثرسه أژم »

رشو دنهیری گاقا او ژناوی یه ۰ دبه « پی چه ایشی نه ل ڤان دران هیه ؟ » ۰

ژنك — کانو رونه ، أژحال وحوالی‌خوه ژته‌ره بیژم ۰ پاشکو تو ژمال چوبی اودی ، خوتی پسمامی آغی قصدا مالامه کر دعوا شغلا نه قنج لن کر ، من کرنه کر خوه ژی خلاس نه کر ۰ پاشی من گوتی تول ڤر بسکنه ، أزی هرم بشنا سناری ، جلین خوه دینم و بیم ۰ ڤی خوه دی ولو اس کربه ۰ گوت : « هرمه » أز رابوم چوم بشنا سناری ، من راهشت بفر کی توژ وژتشکاڤه از ل بر سکینم ، من أو بفر ل ڤانی وی دا ، هه‌و من دبت کته أردی ۰ هیدی بکا از بر لاشی وی رونشتم ، من هور هور کر ، کره تیری ومن آنی ڤر کو أز وی ڤشیرم ۰ دا کو کسی وی نبینن ۰ از مام له راست بوم ۰ مسئلا من أفه ، کا تو بیژه هاتنا ته لتر ژبو ناچیه ؟ ۰

رشو — حال وحوال من افن ۰ شرطی من ژی کچا آغی یه ، لی ژبونا خاتری ته نیدن من نه مادتی ۰

پاشی هردو رابون لاشی حوشارتن ودر کتن درڤه ۰

رشو بری خوه دا اودی ۰ ژنك ژی چومالا خوه ۰ رشو ل اودی رونشت لی پر مادی ویه خوه شد ۰ هن ژبر دعوا غیرتی وهن ژی کشتا میرکی کته میثولی وی ۰

آغا — رشو أز دبینم تو پر بیادی ۰ خوه دی ژانه ترس پر گها به ته ۰

رشو — نوازنی ۰ هکه أز بترسیام أز ژی اول نه دچوم ۰ لی هکه تو بخت بدی من أزی بیادیا خوه راستی ژته ره بیژم ۰

آغا : بی ترس بیژه و کی ته کری من کشتی ، أز دته بپورتم ۰

رشو — أز بنی ، حال وحوال پیر کا من وحسو افه ، ڤیجار بخی ته چاوا قبول دکی بکه ۰

آغا — ته قنج کر ودیسان أزی کچا خوه بده ته ۰ وره سری ته ل شونا حسو سابفت ۰

رشو : من بشری خوه کچا ته قبول کرودیسان له ته فکراند ۰ لی پر میرین مبا رشو دتاف مه ده هنه ۰ ل میرانباران ژهثد ورابه ، نه ژیانان ره یه ۰

جیلی هاجو

کەلەها خورسێ

ئان شەرێ عەلی هامانێ دگەل میرێ بۆتان

میرەک رابوو، د دەڤەرا خوەدا ب گرانی. شاه محەمەد بەگێ چاردە عەشیرێن بۆتا هلانی. ل سەر کەلەها خورسێ. ل سەر مالا عەلی هامانێ دانی.

شاه محەمەد بەگێ گۆ، خوەدێ فەرمانێ ل مە ناکێ ل بانێ دانی. ئەزێ یەکێ ب ئینمە سەرێ مالا عەلی هامانێ، کو خوەدێ نە ئانی سەرێ تو ئینسانی.

تالی محەمەد بەگێ گۆ: ئەز زانم هۆن خورسی نە، هۆن شەش مالن. دوازدەه رهسپی نە.

هێژ وە شورێ میرەکا ل سەر سەرێ خوە نەدینە.

عەلی هەمانێ گۆ، یا میرێ بۆتا کەلەها عەشیرا ڤا ب سەر مەدا لەمە، لەمە.

یا حاکمێ بۆتا هۆن حاکمێ مەنە. ئەم کولە بەندێ

پێلاڤا وەنە.

میرێ بۆتا گۆ، یا عەلی هامانی چ ما تێ یەکە پاک کێ.

وەکی هۆن کۆلە بەندێ مە نە، چما ئیسال هەفت سالن تو خەرج و خەراجێ کەلەها خورسێ نادێ.

عەلی هامانێ باکر گۆ، دە وەیە؛ ما تە پرس ژ باڤ و کالا نەکر کۆ مالا عەلی هامانێ ژ بەرێ دا شوورکێشێ وەیە.

میر گۆ: کەلەها خورسێ، کەلەهەکە ب بانە؛ مە پرس ژ باڤ و کالا کری یە، مالا عەلی هامانێ ئاغانە.

بەلێ ئەز زانم. هۆن ژ بەرێ دا شورەکێشێ میرێ بۆتانە.
عەلی هامانی گۆ یا حاکمێ بۆتا، ل من و ڤێ لەو رازی.
وەکی تو زانی ئەم شوورکێشێ وەنە،
تو چما خەرج و خەراجێ ژ مە دخوازێ.

میر گۆ: دنیا ل من گەرمە هاڤینە بەلێ ئەز زانم، هۆن شوورکێشێ مە نە، لێ د دەورا من دە، تو هەسابێ من ل جەم وە نینە.

عەلی هامانێ گۆتە میرێ بۆتا، ل من گەریایە بابێ ڤێ

کەلەها خورستێ، کەلەهەکە ل دەر کانییێ.

پشتی هەفت سالا، مالا عەلی هامانێ کەتە ئێسیری و رەزیلییێ.

عەلی هامانێ گۆ، ئەز ل بەختێ میرێ خوەمە، میر ب دەمە رییا خوینتییێ.

میر گۆتە عەلی هامانێ، ئەز وە ناکم.

تە گەلەک ژ جندییێ بۆتا کوشتنە. ئەز ل روو ئاواییێ تە بەرنادم.

جندییێ بۆتا، ل بۆتا گهانە هەڤ، شێورا خوەدانی، میر گۆ، گەلی جندییا ما چاوا باشە؟

جندییا گۆ، بەژنا حاکمێ مە ژ دارێ گەزە؟

ئەڤ ئیسال، هەفت سالن، ل سەر مالا عەلی هامانێ مە کر شەر بلەز و بەزە.

مالا عەلی هامانێ، مالەکە کەڤنارەیە؛

گۆ میر رێ بدە عەلی هامانێ، ئەڤ قەنجیا میرێ مەیە.

میر گۆ، گەلی جندییێ بۆتا ئەز وە ناکم؛

هەتا کۆ ئەز سێ بەرکێ دەلووزقوومێ د عەلی وەر نەکم، ئەز خوینیتیا وی قەبوول ناکم.

عەلی هامانێ گۆ: کەلەها خورسێ ب زوورە،
هەکە میر ژ مە ڕە ب دێ ڕا و دەستوورە،
من گۆتنا میرێ خوە قەبوولە.
کەلەها خورسێ ب ڤی سنی.

عەلی هامانێ رابوو، خوە کرە ئارمانج و ل سەر شوورا کەلەهێ ژ میرێ بۆتا ڕە سەکنی.

عەلی هامانێ گۆ، میرێ بۆتا دە وەیە، رابە عزەتێ ل سەر شەهدەیە.

ئەمرێ میری بۆتا یە ئێدی دەلووزقوومێ چێکە، دەستوورا میرێ مەیە.

کەلەها خورسێ، ل دەرێ چاییێ.

میرێ بۆتا ل بەر عەلی هامانێ روونشتی و دەربا پێش بەردا یێ.

عەلی هامانێ باکر گۆ، یا میرێ من ل من و ڤێ یەکێ، ب ئانیا میرێ خوە کە دەربا تە ژ ئالیێ راستێ ڤە کەتە کێلەکێ.

میر گۆتە عەلی، کەلەها خورسێ، کەلەهەکە ب ناڤدەرە، هێژ دو بەرگ مانە، ژ من و تەڕە.

کەلەها خورسێ، کەلەهەکە ب تو وە

میر ب بەر عەلی هامانێ روونشتی و ئاڤێتی یە دەربا د دووا...

عەلی هامانێ گۆ، میرێ من کەلەها خورسێ، کەلەهەکە ب دەر پالێدا.

سبەیە تاڤێ ل مەدا.

ئەز ب ئانیا میرێ خوە کم، بەرکێ دەلووزقوومێ ڤایە ژ ئالیێ چەپێ ڤە کەتە دیوارێ قەسرێ بەر چۆکێ دا.

میر با کر گۆ، کەلەها خورسێ ل دەر کانییا.

عەلی هامانێ ژ من و تە رە، مایە دەربا سیبیا.

کەلەها خورسێ کەلەهەکە ب فەرج و کەڤوکە.

میر ل بەر عەلی روونشتی و بەرکێ دەلووزوقوومێ لێ کرە زۆکە.

دیسا خوەدێ عەلی خەلاس کر، بەرکێ عەلی نە گرت، کەتە دیوارێ قەسرێ، ناڤا هەردو چۆکا.

میر گۆ، عەلی هامانێ دە هەرە، بەختێ من و باڤێ من ژ تەڕە.

ڕابە ب دەستێ عەشیرێ خوە بگرە، ژ بەر مە خوینی بەو

هەرە.

میری بۆتا رابوو ب گرانی، ئەسکەرێ بۆتا ژ سەر کەلەها خورسێ هلانی.

میر گۆ، من ژ ئالیێ خوە کر سێ دەربێ مرنێ، من ئاڤێتن، لێ خوەدێ ژێ رە نەئانی.

عەلی هامانێ رابوو، دلڤێ و دلەزبنێ، قەدەرێ خوەدێ رهەلێنی

ب دەستێ عەشیرا کەلەها خورسێ دگرێ و خوبنی دبێ.

دچە گوندێ کەرتەوێنێ.

* * *

کەرتەوێن: گوندەک ژ یێ هەڤێرکایە؛ دکەڤێ ڕا سەرێ نسێبینێ، پشتی چەند سالان عەلی هامانێ گەلەکی شەپرزە بوو، رۆژەکێ، گۆتە زارۆیێن خوە، رابن ئەمێ هەرن میر ب کوژن. ما ژڤێ پێتر دێ چ بێن سەرێ مە.

زارۆیێن وی ئەڤ گۆتن قەبوول کرن و چوون. پشتی کو خوە گهاندن ئۆدا کۆ میر تێدا را دزێ؛ نێری گاڤا میر رازایە. عەلی رابوو راهشتە قەلوونا میر و کیسکێ وی هلانی و قەلوونا خوە ئاپیسک و کیسکێ خوە ڤێ ژ تۆشلێ بەنکا

داگرتی د جهێ وان ده دانی. راهشته دو بەرکا و دو دەرب دەرمان ل بەر بالگهێ میر دانین؛ و گۆته زارۆیێن خوه، رابن ب لڤن ئەم هەرن، ئێدی مه ئەڤ بوو.

عەلی هەر چوو، سپێ میر رابوو نێری و ل کیسک و قەلوون و دەر و بەرا؛ فکری و گۆ، هەبێ نەبێ ئەڤ ئیشێ ها، ئیشێ عەلی هامانێ یه و دخوبیا کۆ عەلی گەلەکی تەنگەزار بوویه.

هەما رابوو دەنگ ل خولامان کر گۆ، زوو ل عەلی هامانێ ب گەرن، بێ کا ل کوو چ بوویه.

خولام ب پرسا کەتن، عەلی ل کەرتەوێنێ دیتن، هەما د جه دا ڤەگەرهان و ژ میر ره گۆتن، میر گۆ ده زوو دەوارا ب بن و مالا وی بینن. هەتا خولام چوون پەی مالا وی، نێرین گاڤا عەلی پشتی وان نەخوەش کەتیەو مری یه. زارۆیێن وی ڤەگەرهانه جەم میرێ خوه.

هێژ تربا عەلی هامانێ ل سەرێ گرێ کەرتەوانێ ئاڤایه.

جەمیلێ حاجۆ

تشتی کو من ب خوه بهیستی یه عەلی هامانێ دگەل زارۆیێن خوه ڤەگەریا بوو ب میر و مدەکی ژی ل جەم ما بوو، لێ بەریا کو بمرێ وەسیەت کر بوو کو دکەرتەوێنێ ده بێته ڤەشارتن، ژبەرکو کەرتەوێن ژێ ره بوو بوو وەتەنەکه د دووان. ژ لەو ره جەندەکێ وی برن کەرتەوێنێ ولێ ڤەشارتن.

ج. ئا. ب

کۆڤارا: رۆناهی/ هژمار: ٢٧/ تەباخ - ئیلون ١٩٤٢ێ/ بپ ٢٧.

KELEHA XURSÊ

AN ŞERÊ ELÎ HAMANÊ DIGEL MÎRÊ BOTAN

Mîrek rabû, di dewra xwe de bi giranî.
Şah Mihemed begê çardeh eşîrên Bota hilanî.
Li ser kelcha Xursê, li ser mala Elî hamanê
[danî.
Şah Mihemed begê go, Xwedê fermanê li me
[nekê li banê banî.
Ezê yekê binime serê mala Elî Hamanê, ko
[xwedê nanî serê tu insanî.

Talî mihemed begê go, ez zanim hon xursî ne.
[hon şeş mal in, dwanzdeh rihspî ne.
Hêj we qûrê mîreka li ser serê xwe ne dîne.
Elî Hamanê go, ya mîrê Bota keleha Xursê di
[ber da çem e:
Dengê tivingê Bota te kir ko bi çardeh eşîra
[ra bi ser me da leme, lem e.
Ya hakimê Bota hon hakimê me ne, em kole-
[bendê pêlavê we ne.

Mîrê Bota go, ya Elî Hamanê çima tê yeke
[pak kê
Wekî hon kolebendê me ne, çima îsal heft sal
[in tu xere û xeracê keleha xursê nedî.
Elî Hamanê ba kir go, de we ye:
Ma te pîre ji bav û kala ne kir ko mala Elî
[Hamanê ji berê da şûrkêşê we ye.
Mîr go, keleha xursê keleheke bi ban e:
Mi pîre ji bav û kala kiriye, mala Elî Ha-
[manê aşa ne.
Belê ez zanim, hon ji berê da şûrkêşê mîrê
[Bota ne.

Elî Hamanê go ya hakimê Bota, li min û vê
[lewrazê.
Wekî tu zanî em şûrkêşê we ne, tu çima xere
[û xeracê ji me dixwazî.
Mîr go, dinya li min germ e, Havîn e:
Belê ez zanim, hon şûrkêşê me ne, lê di dewra
[min de tu hesabê min li cem we nîne.

Elî Hamanê gote mîrê Bota, li min geriyaye
[bayê vê feleke.
Ji roja ko zirgela we peyda bû li dinyayê.
Tucara xere û bere ji me ne standiye bi kolekê.
Mîrê min, em xursî ne, şeş mal in, dwanzdeh
[rihspî ne.
Tucara me qûrê mîreka bi kolekî li ser serê
[xwe ne dîne.
Ji roja ko em rabûne, em eşîreke bêserî ne.

Mîrê Bota ba kire Elî Hamanê go, çima tu
[we nakê:
Wekî hon şûrkêşê me ne, çima tu weke Bota
[hikmê me qebûl nakê?
Ma tu nizanî ko tu xere û xeracê keleha Xursê
[nedî.
Êdî Mihemed beg vê yekê ji te qebûl nakê.

Elî Hemanê go, mîrê min bi aniya te ez wekê
[nakim:
Bi aniya mîrê Bota kim, ez ji vî hikmê ha
[qebûl nakim.
Mîrê Bota ba kir go, Elî Hamanê, elbe ye, tavê
[li min û te veda.
Heke tu xere û berê keleha Xursê nedî, ezê
[keleha Xursê biliweşînim bi ser
[hûr û girê we da.

Hê nû, Elî Hamanê ba kir go, ez, Elî me, Eliyê
[qal im.
Bi şevê bi heft qaliba berika dibirim û bi rojê
[bi heft conîga dermên dikalim.
Bi aniya mîrê Bota êdî ez ji ber eskerê Bota
[nalebilim.

De hingê hê nû, cindiyê Bola li xwe kirin po-
[stê pilinga;
Mîr dengê xwe kir li çardeh mîrê Bola, bû
[gurmêna livinga.
Mîrê Bola, tu di dewra xwe de hakimekî giran î.
Hê nû, Elî Hamanê dengê xwe li her çardeh
[peyayê Elî Hamanê hilanî.
Keleha Xursê, keleheke bi bênder'e.
Mîrê Bola bi cindiyê Bola ve, heft sala li ser
[Elî Hamanê kire şer e.

Keleha Xursê, keleheke li der Şaniyê.
Piştî heft sala mala Elî Hamanê kete êsîrî û
[rêzîliyê.
Elî Hamanê go, ez li bextê mîrê xwe me, mîr
[bide me riya xwînîliyê.
Mîr gote Elî Hamanê, ez me-nakim.
Te gelek ji cindiyê Bola kuştine, ez li rû awa-
[yê te bernadim.

Keleha xursê, keleheke li nû banî.
Cindiyê Bola, li Bola gihane hev, şêwra xwe
[danî.
Mîr go, gelî cindiya, ma çawa baş e?
Cindiya go, bejna hakimê me ji darê gez e;
Ev îsal, heft sal in, li ser mala Elî Hamanê me
[kir şer, bi lez û bez e.
Mala Elî Hemanê, maleke hevnare ye;
Ko mîr rê bidê Elî Hamanê, ev qenciya mîrê
[me ye.

Mîr go, gelî cindiyê Bola ez we●nakim;
Hela ko ez sê berikê delûxiqûmê di Elî we
[nekim, ez xwînîliya wî qebûl nakim
Elî Hemanê go, Keleha xursê bi xûr e;
Heke mîr ji me re bidê ra û destûr e,
Min gotina mîrê xwe qebûl e.

Keleha Xursê bi vî sinî.
Elî Hamanê rabû, xwe kire armênc û li se
[sûra kelehê ji mîrê Bola re sekin
Elî Hamanê go, mîrê Bola de we ye, reb
[izelê li ser şehde ye
Emrê mîrê Bola ye êdî delûxiqûmê çêke, destûre
[mîrê me ye

Keleha Xursê, li derê çayê.
Mîrê Bola li ber Elî Hamanê rûnişt û derb
[pêşî berda-ye
Elî Hamanê ba kir go, ya mîrê mi li min
[vê yekê
Bi aniya mîrê xwe kim derba te ji aliyê rast
[ve kete kêleki
Mîr gote Elî, keleha Xursê keleheke bi navder e
Hêj du berik mane, ji min û te re.

Keleha xursê keleheke bi lû we.
Mîr li ber Elî Hamanê rûniştî û awêlîyê derb
[dîdîwe
Elî Hamanê go, mîrê min keleha Xursê keleheke
[di ber palê da
Sibe ye tavê li me da.
Ez bi aniya mîrê xwe kim berikê delûxiqûm
[va ye ji aliyê çepê ve kete dîwar
[qesrê ber çokê di

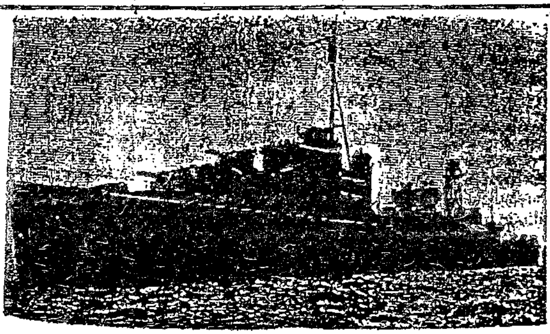

Bertorpiyoreke brîtanî a nû. Tersaneyên Îngilîstanê van bertorpiyoran bi dezteyan dadixin behirê. Ev bertorpiyer piçûk lê gelek bi sirhet in. Bi (1190) tonî mezin in.

Mîr ba kir go keleha Xursê li der kanîya.
Elî Hamanê ji min û le re, mage derba dsiga.
Keleha Xursê keleheke bi ferz û kevok e.
Mîr li ber Elî rûnişt û berikê delûziqûmê lê
[kire şok e.
Dîsa Xwedê Elî xelas kir, berîk Elî ne girt,
[kete dîwarê qesrê, nava her du çoka.

Mîr go, Elî Hamanê de here, bextê min û bavê
[min ji te re.
Rabe bi destê eçirê xwe bigre, ji ber me xwînî
[be û here.
Mîrê Bola rabû bi girani, eskerê Bola ji ser
[keleha Xursê hilanî.
Mîr go, min ji alîyê xwe kir sê derbê mirinê,
[min avêtin lê Xwedê jê re nanî.
Elî Hamanê rabû, dişiwe û dilezînê, qederê
[Xwedê dihelênê.
Bi destê eçira keleha Xursê digrê û xwînî dibê,
[diçê gundê Kertewênê.

Kertewên gundek ji yê Hevêrka ye; dikevê raserî Nisêbînê. Piştî çend salan Elî Hamanê gelekî şepirze bû. Rojekê gote zarowên xwe, rabin emê herin mîr bikujin, me ji vê bêtir dê çi bêt serê me.

Zarowên wî ev gotin qebûl kirin û çûn. Piştî ko xwe gihandin oda ko mîr tê da radizê; nêrî gava mîr razaye. Elî rabû rahişte qelûna mîr û kisikê wî hilanî û qelûna xwe a pîsik û kisikê xwe ê ji toqilê benika dagirtî di cihê wan de danî. Rahişte du berika û du derb derman li ber balgihê mîr danîn; û gote zarowên xwe, rabin bilivin em herin, î ê me ev bû.

Elî her çû. Sibê mîr rabû nêrî û li kisik û qelûn û derb û bera; fikirî û go, hebê nebê ev işê ha işê Elî Hamanê ye û dixwiye ko Elî gelekî tengezar bûye. Hema rabû deng li xulaman kir go, zû li Elî Hamanê bigerin, bê ka li kû û çi bû ye.

Xulam bi pirsa ketin, Elî li Kertewênê dîtin. Hema di cih da vegerîhan û ji mîr re gotin. Mîr go de zû dewara bibin û mala wî bînin. Heta xwilam çûn pey mala wî, nêrîn gava Elî piştî wan ne xweş keliye û miriye. Zarowên wî vegerîhane cem mîrê xwe.

Hêj tirba Elî Hamanê li serê girê Kertewêne ava ye.

CEMÎLÊ HACO

Tiştê ko min bi xwe bihîstiye Elî Hamanê digel zarowên xwe vegerîya bû ba mîr û mideki ji li cem ma bû. Lê berîya ko bimirê wesîyet kirî bû ko di Kertewênê de bêfin veşartin. Ji ber ko Kertêwên jê re bû bû weteneke dîdowan. Ji lewre cendekê wî birin Kertewênê û lê veşartin.

C. A. B.

ئەلبووم

ل پێشییێ: حەجی عەبدولکەریم ئەفەندی، میر جەلادەت، حەسەنێ حاجۆ

ل پاشییێ: مەجیدێ حاجێ، جەمیلێ حاجۆ، حاجۆ حاجۆ

شێخ سەعیدێ پیران

روینشتی: حاجو ئاغا
راست بۆ چەپ: ئەکرەم جەمیل پاشا حەمزە بگ موکسی،
قەدری جمیل پاشا

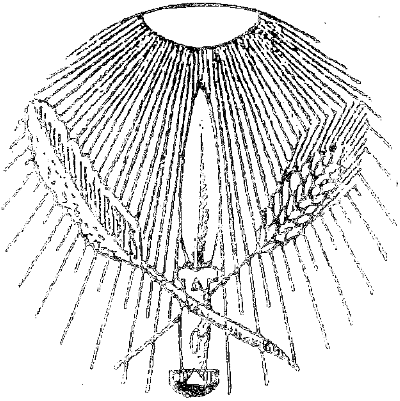

ئارمێ خويبون

جەگەرخوين

HAWAR

Qovara Qurdî * Revue Kurde

Têdexwiziliyên Qovarê

Qurdmanc! Kenc in.	Cemîle Haco
Cemîlê Haco	C. A. Bedir-Xan
Le Hawarda	Secîe
Edebiyatî Qurdî	Hevindê Sort
Mêrê min	Dr.Q. A. Bedir-Xan
Cewabname	Helim Rifkî
Zarê Qurdmancî	Hawar
Mîşu û Xido	Hereqol Azîzan
Elfabêya Qurdî	C. A. Bedir-Xan
Ferhengo !	Hereqol Azîzan

Birîn	Dr.Q. A. Bedir-Xan
Ey Ferr	Lewiqê Qurd
Hesinqer	Kedrican
Delalê Eyşê	Stranvan

[illegible]

O Belle Arche	Hereqol Azîzan
Fables	Hereqol Azîzan
Memê-Alan	C. A. Bedir-Khan
L'Alphabet Kurde	" " "

çapxana tereki

ŞAM — 1932

- 141 -

(هاوار)ا ئێکەمین گۆتارا جەمیلێ حاجۆ تێدا بەلاڤ بوویی

SAL 3
HEJMAR 23
1944
SIBAT-ADAR

RONAHÎ

ANNÉE 3
NUMÉRO 23
1944
FEVRIER-MARS

SUPPLÉMENT ILLUSTRÉ DE LA REVUE KURDE HAWAR

TELÉFON: 12 - 29

Eskerine xaça sor darùbestek birindaran di tehtan re dadixin rastê. Li rastê erebeyên birindaran wan dibin û digehinin xestexaneyên gerok.

ÇAPXANA TEREQIYÊ
ŞAM — 1944

کۆڤارا (روناهی) یا د. کامیران بەدرخان

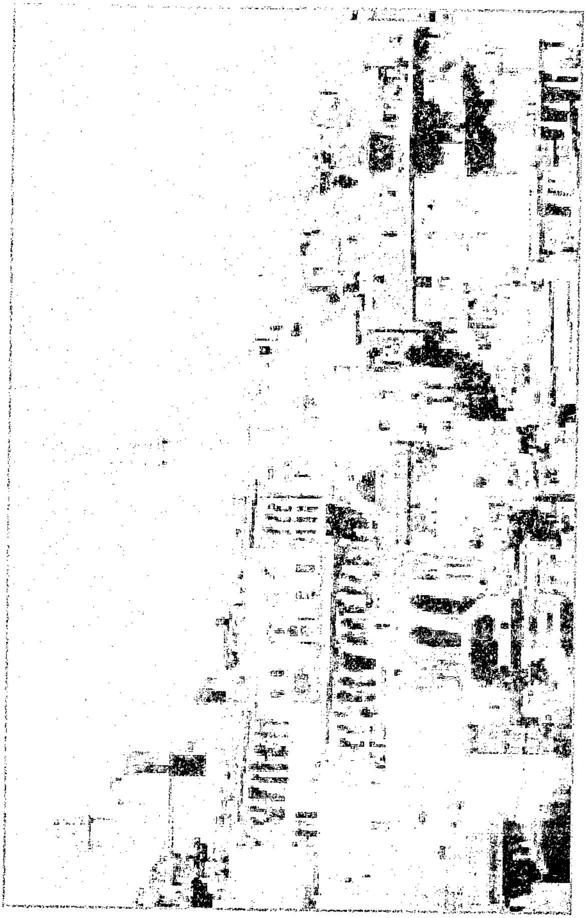

پاژێری میدیات

پاشگۆتن

ب هەلکەفتا ١٠٦ سالیا رۆژنامەڤانیا کوردی ل رۆژێن ٢٢-٢٣/٤/٢٠٠٤ێ، فیستەڤالا بەدرخان ل ژێر دروشمێ (هەموومان قەرزاری بەدرخانیەکانین) ژلایێ دەزگەها بەدرخان یا چاپ و بەلاڤکرنێ ل پارێزگەها سلێمانیێ هاتە گێران. بەری گێرانا فیستەڤالێ داخواز ژ من هاتەکرن کو ب سمینارەکێ پشکداریێ تێدا بکەم و من ژی ڤیا بابەتەکێ نوی بیت.

بابەتێ ڤێ نامیلکێ هاتە بەرهەڤکرن کو بۆ من جهێ دلخوشیێ بوو، نڤیسەڤانەکێ وندابوویی، ساخ بکەمەڤە و بەرهەمێ وی سەر ژنوی ب رێنڤیسا نوی دارێژم. لێ جهێ

داخێ بوو ژبەر زۆریا سمیناران، بۆ هەر نڤیسەرەکێ (١٠) دەقیقە هاتنە تەرخانکرن و پاشی بوونە (٧) دەقیقە. مە ژی گەلەک ب کورتی و کرمانجی ب (٥) پێنج دەقیقەیان ناڤەرۆک گەهاند.

خوشبەختانە، کۆڤارا (رۆژنامەڤانی) یا سەندیکا رۆژنامەنڤیسێن کوردستانێ هەر زوی بریار دا کو دەقێ وان ڤەکولینان بەلاڤ بکەت و (جەمیلێ حاجۆ) ژی دناڤ بەرپەرێن وێ دا (هژمار «٢» یا سالا ٢٠٠٤ێ بەرپەرێن ١٧٨-٢٠١ێدا) هاتە بەلاڤکرن.

ژبەر گرنگی و ڤەژاندنا کەلتووریێ رەوشەنبیری و رۆژنامەڤانیا کوردی، مە ب فەر دیت ئەڤ ڤەکولینە وەک نامیلکەیەک بهێنە چاپکرن داکو دیسان د ناڤ بەرپەرێن کۆڤاران دا بەرزە نەبیت و حەزژێکەرێن پەیڤا رەسەنا زمانێ کوردی مفای ژێ وەربگرن و ئەم ژی ب رۆلێ خۆ ب شێین نڤیسەڤانەکێ کورد ژناڤ بەرپەرێن تۆزگرتی رزگار بکەین.

جەمیلێ حاجۆ هەروەک میر جەلادەت بەدرخانی دایە خویاکرن، خورتەکێ بیست سالی، بێ ی چ خواندنگەه و

فێرگەهان، فێری خواندن و نڤیسینێ بوو بوو ،شیان دوی کەشێ ئەو تێدا د ژیا دگەل میر جەلادەت و ئۆسمان سەبری و جەگەرخوین و محەمەد جەمیلێ سەیدا دا خۆ پێش بێخیت.

لێ ئاشکرایە ژ ژیانا وی ژبەر هەر ئەگەرەکێ هەبیت، نەشیە بەردەوامیێ پێ بدەت.

ژ بنەمالا جەمیلێ حاجۆ، نۆکە گەلەک رەوشەنبیر و نڤیسەر ژێ رابونە و خزمەتا رەوشەنبیریا کوردی دکەن، ژوان ژی: زەردەشت حاجۆ، و زاگروس حاجۆ و گەلەکێن دی.

هەر چەوا بیت ئەڤ بەرهەمە دێ ڤالاهیەکێ ژ پەرتۆکخانا کوردی پر کەت و ب هیڤی نە بشێین هندەکێن دیتر ژی بەرهەمێن وان بڤەژینین.

اسماعیل بادی

٢٠٠٦/٣/١٩

ئیسماعیل بادی

- ١٩٦٣/٦/٢ێ دهوک،بادێ.
- دەرچوویێ قوناغا ئامادەیی (بازرگانی)یە، ١٩٨٤.
- ئەندامێ ئێکەتیا نڤیسەرێن کورد/تایێ دهوکێ یە.
- ئەندامێ سەندیکا رۆژنامەنڤیسێن کوردستانێ یە.
- ٢٠٠١ێ هەتا نوکە د دو خولاندا، سەروکێ سەندیکا رۆژنامەنڤیسێن کوردستانێ/ لقێ دهۆکە.
- د چەندین کەنالێن راگەهاندن و رۆژنامەڤانی دا وەک نڤیسەر و رۆژنامەڤان کارکریە.
- نوکە سکرتێرێ نڤیسینێ یە ل حەفتینامەیا (ئەڤرۆ).

ژبەرهەمێن چاپکری:

بەرهەڤکرن:

١- نڤیسەرێن کورد: پێزانێ ئالیخان/دهوک-١٩٩٢.
٢- سێدارا چوچکان: پێزانێ ئالیخان/دهوک-١٩٩٩.
٣- سەعدوللا ئاڤدەل، شاعر، پێشمەرگە، شەهید/دهوک-٢٠٠٢.

٤- هەڤپەیڤینێن حافظ قاضی (دیدارێن رۆژنامەڤانی) دهوک-٥٠٠٢.

بەرهەڤکرن ب پشکداری:

٥- بیبلیۆگرافیا حەفتینامەیا پەیمان/دهوک-١٩٩٨.

٦- باغێ کوردا- دیوانا ئەحمەدێ نالبەند (پێنج بەرگ) دهوک-١٩٩٨.

نڤیسین:

٧- بشکورینا هیڤیا/ پەخشان/دهوک-١٩٩٥.

٨- ژ هەلبەستێن ئەحمەدێ خانی (کومکرن و تویژاندن) دهوک-١٩٩٦.

٩- صادق بهاءالدین ئامێدی و کاروانێ رەوشەنبیریا کوردی/ دهوک-١٩٩٩، (ب زمانێ کوردی و عەرەبی).

١٠- حەیرانۆک- ژ تورێ زارگۆتنا کوردان (ڤەکولین و دەق) دهوک-٢٠٠١.

١١- بەرەڤ شرۆڤەکرنا دەقی (ڤەکولینێن تورەیی) بەرلین-٢٠٠٢.

١٢- پەیڤێن تە بەرەڤ ئاسۆیێن بلند دفرن (هۆزان) دهوک-٢٠٠٤.

١٣- رۆژنامەڤانیا کوردی د ناڤبەرا بزاڤا سیاسی و رەوشەنبیری دا (ڤەکولین)/ دهوک-٢٠٠٥.

١٤- جواهر المبدعین (مناقشات ادبیة) دهوک-٢٠٠٥ (ب زمانێ عەرەبی).

ناڤەرۆک

پشکا ئێکێ:

دیاری ٣
عەشیرەتا هەڤیرکان ٧
حاجۆ ئاغا ٨
جەمیلێ حاجۆ ئاغا ١٠
بزاڤا وی یا سیاسی ١١
خواندنا وی ١٤
دەرئێخستنا هاوارێ ١٦
جەمیلێ حاجۆ یێ نڤێسەڤان ١٩
هزر و بۆچوونێن جەمیلێ حاجۆ ٢٣
وەغەرکرنا وی ٣٠
ئەنجام ٣٢
ژێدەر و فەرۆز ٣٣

پشکا دووێ:

جەمیل نە خوەندا بوو ٣٧
گوتارێن جەمیلێ حاجۆ ٤١

- کوردمانج قەنجن... .... ٤٢
- مەلایێ گولێ ٤٦
- دەردێ سـادۆ ٥٧
- ب سەرهاتیا رەشۆیێ داری ٦٢
- کـەلەها خورسێ... .... ٦٨
- ئەلبووم ٨٠
- پاشگۆتن ٨٧